

NOVI

ODMEV

ŠTEVILKA 29
JUNIJ 2006

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM

NOVI ŠTEVILKI NA POT

Tudi tokratne uvodne besede se bodo sukale okoli obletnic in številki. Skoraj se zdi, da je v letu 2006 nekaj prav posebej magičnega. V tem letu namreč 10. obletnico delovanja praznuje slovensko društvo v Šibeniku. 10 let je minilo, odkar sta v splitskem društvu začela delovati klekljarska sekcija in pevski zbor. V Slovenskem domu bomo vsak čas praznovali 10-letnico radnega izhajanja Novega odmeva - ta jubilej bomo jeseni zaokrožili z okroglo 30. številko našega časopisa. Kaj nam pripovedujejo te številke? Govorijo o trdni volji in vztrajnosti pri uresničevanju načrtov, o ljubezni do prostočasnih dejavnosti, o želji po druženju z rojaki, medsebojnem spoznavanju, občutku pripadnosti slovenski skupnosti. Če pobrskamo po preteklosti najstarejšega slovenskega društva na Hrvaškem - zagrebškega Slovenskega doma, vidimo, da so se sekcije rojevale in ugašale, da so v različnih obdobjih cvetele različne ideje, da so bili močno različni tudi okusi za različne oblike družabnega življenja, vselej pa so bili za ustvarjalnost in delovni zagon zaslužni posamezniki, ki so prekipevali od energije, zamisli in vneme in ki so kot magnet k različnim dejavnostim pritegnili vedno nove posameznike. Seveda je tako tudi danes. Morda še edina stalnica v večdesetletni zgodovini - ne glede na posameznike, ki so prihajali in odhajali - je petje, druženje v pevskih zborih. Pač pa založniška dejavnost, denimo, ni preživela prav dolgega obdobja. Zato je bližajoča se 10. obletnica rednega izhajanja Novega odmeva tembolj krasen jubilej. Kdo ve, mogoče pa bo to prelomnica, ko se bo uredništvo odločilo za osvežitev in spremembe na bolje. Morda bi se prilegla kakšna nova rubrika, zagotovo bi bili nadvse dobrodošli novi avtorji, tudi oblikovno podoba bi se dala prenoviti. In - zakaj pa ne - morda bi lahko Novi odmev izhajal pogosteje in sčasoma postal mesečnik, tednik... Kaj pa, če bi nam to, kaj pričakujete od glasila Slovenskega doma, kaj v njem pogrešati in česa si želite, povedali kar vi, dragi zvesti bralci Novega odmeva. Veseli bomo vsake pobude, vsakega predloga, vsakega pisma. In seveda - vsake čestitke, ki nam jo boste poslali ob 10. rojstnem dnevu!

Naslovnica:
Mavzolej
društva Gorup

VOLILNI OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA DOMA

Redni volilni občni zbor Slovenskega doma, ki ga je po statutu treba pripraviti vsaka štiri leta, je potekal 22. marca. O opravljenem delu in porabljenih sredstvih v letu 2005 ter o načrtovanih programih za leto 2006 je poročal **Darko Šonc**, o dejavnostih v okviru vladnih teles in nevladnih organizacij **Franc Strašek**, o ugotovitvah nadzornega odbora **Bojan Kožar**, o delu inventurne komisije **Silvester Vidič**, o nastopih pevskega zbora **Ivanka Nikčević**, o delovanju duhovne sekcije **Olga Tkalčec**, o delu nove sekcije Pregnanci in begunci fašizma **Slavko Kramar**, o prvih petkih pa **Silvin Jerman**. Po kratki razpravi je občni zbor soglasno sprejel vsa poročila. Na predlog upravnega odbora je občni zbor glasoval o članih upravnih teles Slovenskega doma. Predsednik je znova postal Darko Šonc, podpredsednik pa Franc Strašek. Člani upravnega odbora so **Polona Jurinič**, **Ivanka Nikčević**, **Olga Tkalčec**, **Jasna Kotrle**, **Silvester Kmetič**, **Silvin Jerman** in **Borut Gulič**. V nadzorni odbor so bili izvoljeni **Bojan Kožar**, **Hedvika Čeranič** in **Nada Gajdarov**, v inventurno komisijo pa **Silvester Vidič**, **Anton Lah** in **Slavko Kramar**. Razprava o opravljenem in načrtovanem delu v Slovenskem domu je potekala tudi med druženjem ob kozarcu vina, ko je zopet donela tudi slovenska pesem.

Franc Strašek

Upravni odbor je 9. marca obravnaval letna poročila in načrte ter pripravil vse potrebno za sklic volilnega občnega zbora. Po kratki razpravi je sklenil, da višina letne članarine za leto 2006 ostane nespremenjena. Redna članarina znaša 50 kun, vpisnina za nove člane še dodatnih 50 kun. Otroci in mlajši od 25 let so plačala vpisnine in članarine oproščeni.

SKUPNI KONCERT S PEVCI IZ SEVNICE

Lep koncert smo skupaj pripravili pevci dveh zborov, in sicer pevskega zbora Slovenskega doma in Lisce iz Sevnice. To je bilo le nadaljevanje našega sodelovanja, ki smo ga začeli že pred nekaj letih; lani smo pripravili prvi skupni koncert v prekrasem Sevniskem gradu. Zdaj so nam vrnilo obisk in nam podarili nekaj ljudskih in umetniških pesmi iz svojega obsežnega repertoarja.

Mi smo kot ponavadi lepo zapeli osem pesmi: Rasti mi rasti, Ne hodi mi tuode ponoči, Na tujem, Metuljčki, Dva lepa pušljica, Moja mati čuha kafe, Vuštnejša ja ni in Kantaj, kantaj, Nineta. Naši gostje so zapeli devet pesmi: Rožici, Teče mi vodica, Pastirska, Vuštnejša ja ni, Vrtnar, Triglavka Marija, Triglav, moj dom, Dečva moja je fuošarca in Rož, Podjuna, Zila. Po res lepem koncertu smo se družili, skupaj peli in plesali. Navdušil nas je desetletnik iz Sevnice, ki je tako imenitno igral na harmoniko, da se je zdelo, kot da smo na nadaljevanju kocerta. Liščani so nas tudi prijetno presenetili, ko so za vsakega člana zbora prinesli lepo poslikano stekleničko z žganjem in dovolj vina, da smo zalili prijateljstvo, ki naj se nikar ne posuši. Ob koncu smo goste povabili na večerjo, potem pa - vsak na svojo stran.

Miroslava-Maria Bahun

VEČER Z JOSIPOM BOBIJEM MAROTTIJEM

Moji prvi spomini na Slovenski dom so povezani prav z našim legendarnim **Bobijem**. Ko sem nekega spomladanska jutra še kot študentka Filozofske fakultete prišla na pogovor z **Darkom Šoncem**, me je na vratih našega doma pričakal Bobi. Vsa trema, ki sem jo čutila ob prvem obisku v Slovenskem domu, se je ob Bobijevem šarmu v hipu razblinila. In tako se je začelo moje sodelovanje s Slovenskim domom. Nekaj let pozneje sva se spet srečala, ko sem ga povabila k sodelovanju pri pripravi dokumentarnega filma *Ljubo doma*, kdor ga ima. Tako kot prvo srečanje z njim, je bilo tudi to sodelovanje prav posebna izkušnja; ni bilo čisto preprosto postaviti se pred kamero in legendo hrvaškega igralstva spraševati o njegovi izjemni življenjski poti. A Bobi me je z lahkoto popeljal v igralski svet svoje mladosti in me z veliko toplino in ustvarjalne energije seznanil s svojima učiteljema **Hinkom Nučičem** in **Viko Podgorsko**. Od prvih korakov v igralskem svetu do danes je Bobi zrasel v izjemnega igralca, postal je doajen hrvaškega gledališča. Svoje bogate izkušnje je zbral v odlični monografiji, ki je luč sveta ugledala marca. To je bil tudi povod, da je 15. marca v "našem drugem domu" potekal nepozaben večer z Bobijem. Kako

zelo imajo zagrebški Slovenci in Zagrebčani radi Bobija, je pričala polna velika dvorana Slovenskega doma. Skozi sproščen in prijateljski pogovor s povezovalcem večera **Ivico Kunejem** nas je Bobi popeljal skozi pester igralski življenjepis. Navzoči smo napeto prisluhnuli njegovim zgodbam iz otroštva, ko se je prvič srečal z gledališčem, in iz obdobja, ko je v zagrebški Gavelli ustvarjal legendarne vloge. Med pripovedovanjem je z ljubeznijo recitiral svoje najbolj priljubljene pesmi in nas s svojo in-

terperatcijo pustil brez besed. Ogleдали smo si tudi njegovega Freda Kremenka, ki je pripadnike mlajše generacije spremljal celo otroštvo. Ogleдали smo si tudi odlomke Bobijevih izjemnih stvaritev v gledaliških predstavah *V logoru* in *Kraljevo Miroslava Krleža*. Bobi ni samo igralec, je tudi eden od ustanoviteljev svetovno znanega gledališča Gavella. Na igralski akademiji je svoje izjemne igralske izkušnje prenesel na številne mlade generacije igralcev. Še danes z enako strastjo do igralskega poklica igra z družbo *Histrioni*. To je bil poseben večer, na katerem sta kraljevala smeh in izreden šarm našega Bobija. *Matea Hotujac*

PRVA RAZSTAVA KREATIVNE DELAVNICE "ŠOPEK"

Naša mala kreativna delavnica "Šopek", ki deluje v Slovenskem domu pod mentorstvom **Jakoba Šimunića**, je pokazala prve rezultate. Med prijetnim druženjem, s potrpljenjem in veseljem ustvarjamo izvirna dela in razvijamo umetniški talent. Pripravili smo prvo razstavo, ki jo je zasnoval Jakob.

Na sredo velike dvorane je bila postavljena dolga miza, prekrita z belim prtom, da so prišli naši eksponati bolj do izraza.

Med majhne in večje bidermajerske šopke iz raznobarnih vrtnic, anemon in vijolic so bili razporejeni pirhi in majhni šopki trobentic, vijolic in drugih rož. Vsak cvet je vreden pozornosti, saj je vanj vložena veliko časa in veliko vneme. Posebno pozornost so vzbudile umetniško oslikane pisanice našega učitelja. Razstava je bila odprta v velikonočnem tednu, zato smo spregovorili o slovenskih običajih in tradiciji. Pokazali smo originalno butaro iz dolgih vrbovih vej, ki so bile odrezane na Jezerskem. Povezali smo jih z zelenjem in cvetovi. Takšne butare so nekoč na cvetno nedeljo nosili k blagoslovu. Originalna košara z dobrotami in pirhi, oslikanimi s slovenskimi narodnimi motivi, so bili kot dokument naše slovenske identitete. Sliko deklet v narodni noši ob veliki noči pa so spremljale besede Simona Gregorčiča "Oljki". Mislim, da smo s to razstavo dostojno predstavili naše delo in počastili veliko noč v Slovenskem domu. Uživali smo tako tisti, ki smo jo pripravili, kakor tudi vsi, ki so bili ta večer z nami. Naslednji dan smo razstavo prenesli v Pulj. Večer, ki smo ga preživeli v tamkajšnjem slovenskem društvu, nam bo ostal v lepem spominu. Še pred božičem nameravamo pripraviti novo razstavo, in sicer iz poslikanih steklenih predmetov, božičnih aranžmajev, okraskov... Pripravljamo tudi kakšno presenečenje. Pristrčno vabljeni na prihodnjo razstavo!

Cvetka Matko

PEVSKI ZBOR SLOVENSKI DOM ZAGREB

Pevski zbor nadaljuje z rednimi vajami. Še vedno v stari postavi, vendar v pričakovanju novih, mladih in svežih glasov. K sodelovanju v pevskem zboru smo namreč povabili vse, ki radi pojemo. Upamo, da se bo prijavilo kar največ novih pevcev in da se bodo

naše vrste okrepile z mladimi. Lepo bi bilo, če bi se zbor pomladil. A zbor, tudi takšen, kakršen je, se ne da. Pojemo, slavimo, se ob pesmi družimo tudi po vajah in se vedno znova veselimo naslednjega četrtka, ko se bomo zopet dobili. Naš zborovodja **Franc Kene** je z nami potrpežljiv in načrtuje več nastopov. Kje in kdaj bomo nastopili, naj ostane skrivnost. O nastopih vas bomo seveda pravočasno obvestili in vas povabili na koncerte; o njih bomo - kot vedno - poročali tudi v Novem odmevu.

Miroslava-Maria Bahun

DUHOVNA SEKCIJA "ANTON MARTIN SLOMŠEK"

Tudi to pomlad so redno potekale vaje zbora naše duhovne sekcije. 25. februarja smo gostovali v kapelici Sv. Dominika v domu za ostarele in onemogle Maksimir, kjer smo pri maši zapeli *Ultima in mortis hora!* (V. Glasnovič) in *Latinsko mašo* (V. Glasnovič). Naš zborovodja, profesor **Vinko Glasnovič** je solistično zapel skladbo *Gospod Bog je pastir moj* (Antonin Dvoržak op. 99). Kako je mašo doživela **Biserka Krmelić**, si lahko preberete v nadaljevanju. Z mašami smo nadaljevali 12. marca. Peli smo tudi na Mirogoju, pri krematoriju, kjer smo se 6. aprila poslovili od **Jera Perišića**. Dolgoletni pevec našega zbora nas je zapustil v 88 letu starosti. V spomin smo mu zapeli *V nebesih sem doma* (Gregor Zafašnik) in *Ultima in mortis hora!* Profesor Perišić je bil zelo priljubljen. Zaprtni si ga bomo tudi kot izjemnega poznavalca duhovnih pesmi z lepim glasom (bas). Naj mu bo lahka zemlja. 19. maja leta 1991 so se v zagrebški cerkvi Sv. Roka začele maše v slovenskem jeziku. Letos smo torej proslavili 15. obletnico rednih slovenskih maš v Zagrebu. V počastitev obletnice smo 27. marca romali v Postojno. Nekaj pomembnih cerkvenih dogodkov, ki smo jih slavili to pomlad: 2. februar - Svečnica, 1. marec - Pepelnica, 10. marec - Štirideseti mučencev, 25. marec - Gospodovo oznanjenje, 9. april - Cvetna nedelja, 13. april - Veliki četrtek, 14. april - Veliki petek, 15. april - Velika sobota, 16. april - Velika noč, 17. april - Veliki ponedeljek, 1. maj - Jožef delavec in 25. maj - Vnebohod. Hvala duhovnikom iz Slovenije, ki nam darujejo maše v kapelici Ranjenega Jezusa v Ilici 1 in nam pomagajo pri duhovni obnovi in vsakdanjem življenju.

Olga Tkalčec

NESVAKIDAŠNJI DOGAĐAJ

Na petom katu našega Doma nalazi se kapelica Sv. Dominika, koja je svake subote okupljalište korisnika Doma i vjernika iz bliže okolice na Ravnicama i šire, kojima odgovara subotnji termin održavanja mise u 9.30 sati. Dominikanci župne crkve Kraljice Sv. krunice zaslužni su što se misa redovno služi. Dugo vremena misa je služio pater **Iko Mateljan** a nakon njegova odlaska nastavili su pater **Ante**, pater **Vijeko** i pater **Zvonko**. Naša kapelica je poznata po oslikanim vitrajima, koji su oslikani zahvaljujući izvedbi i poklonu **Marije Kovačević**. Zbog tih vitraja kapelica je nazvana "Zagrebačkom sikstinom". Vitraji prikazuju tri otajstva Sv. krunice i to radosnu, žalosnu i slavnu. Iako je sve navedeno već poznato, ponavljamo stoga što je 25. veljače u kapelici pjevana latinska misa. Misu je pjevao slovenski duhovni pjevački zbor Anton Martin Slomšek. Zbor je angažirala **Tkalčec Olga**, voditeljica duhovne sekcije i Maksimirskih mažoretkinja, s obzirom što je navedenog dana misa služena za mažoretkinju **Zdenku Sobočan**. Pjevana je latinska misa, primjerena dužini mise u našem Domu. Sve nas je zadržilo ugodno pjevanje zbora, a naročito glas dirigenta zbora, profesora **Vinka Glasnovića**. Ovakovo izvođenje mise bilo je poslušano s posebnim zadovoljstvom te su mnogi prisutni poželjeli da ovo gostovanje ne bude i posljednje. Događaj se prepričavao još nekoliko dana u Domu. Za izvođače Dom je osigurao malu čajanku a mažoretkinje su u vidu Kraš kekša dale svoj prilog. Svakako treba napomenuti da je događaju prisustvovala i autorica vitraja **Marija Kovačević** sa suprugom.

Biserka Krmelić

DOTIK KORNATOV

5. aprila je bila v Slovenskem domu otvoritev razstave slik **Milene Houška Pavlin**. Umetnica je razstavila najnovejša dela iz ciklusa *Dotik Kornatov* v tehniki olja na platnu. S krajinsko motiviko dalmatinskega arhipelaga Kornatov se je v akvarelni tehniki pričela ukvarjati že leta 1983, lepota otočja pa jo je od tedaj vse bolj navdihovala, s kulminacijo v letošnjem letu, ko se je odločila za predstavitev najnovejših del izključno iz omenjenega kontinuiranega ciklusa. Formalne problematike prenosa vtisov, ki so nastali ob srečanju z nedotaknjenim naravnim okoljem, v likovni jezik, se slikarka loteva iz popolnoma drugačnega vidika kot običajno, saj prvič uvaja izrazito geometrijsko stilizacijo v sožitju z ekspresivnimi, gestualnimi barvnimi nanosi, mestoma celo z dripingom in subtilnimi grafizmi. Ostrino otoških skal navzven mehčajo valovi in oblaki, navznoter pa redka trava, zeli, grmovje in drevesa. Formalna geometrijska stilizacija in kontrastno součinkovanje specifičnega kolorita, ki je sestavljen iz sivin golega kamenja, zelenosti skromnega rastlinja ter (mestoma v vijolično prehajajoče) modrine neba in morja, tako zagotavlja kornatskemu ciklusu precedenčni status v dosedanem umetničinem opusu. Neobičajna je tudi prevladujoča ptičja perspektiva, ki skupaj z barvno modulacijo in temno-svetlimi kontrasti posreduje izrazito globinsko učinkovanje likovne celote, tako kot prispevata pastozna in barvna modelacija k plastičnemu vtisu skalnih ali otoških gmot. Razstavo je z glasbenim programom popestrila študentka zagrebške Akademije za glasbo **Martina Golia**. Na marimbi je izvedla *Rhytem song* **Paula Schmadbecka**. O razstavi in avtorici je spregovorila **Maja Vuksanović**, zgodovinarica umetnosti iz Maribora.

Polona Jurinić

Milena Houška Pavlin se je rodila v Ljubljani leta 1944. Diplomirala je leta 1965 na likovnem oddelku Pedagoške akademije v Mariboru pri prof. **Maksu Kavčiču** in prof. **Lajčiju Pandurju** st. Študij biologije je končala na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. S svojimi deli se je predstavila na številnih samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini. Udeležuje se slikarskih kolonij. Opremila je dve pesniški zbirki, izdala pet novoletnih koledarjev z motivi svojih del. Živi in ustvarja v mestu z najstarejšo trto na svestu, v Mariboru.

KAKO SE JE ZAČELO NA SOČI 1915

15. februarja je bila v Slovenskem domu predstavljena knjiga **Rudija Šimca** *Kako se je začelo na Soči 1915*. Šimac je zbral in zapisal pričevanja in doživetja ljudi iz svoje rojstne vasi Breginj. Knjiga je bila iztočnica za dokumentarni film, ki ga je za RTV Slovenija posnel **Marjan Frankovič**. Tako smo imeli priložnost, da smo prelistali zanimivo knjigo s prekrasnimi ilustracijami akademskega slikarja Rudija Skočirja in si ogledali zelo zanimiv film o davnem začetku in poteku 1. svetovne vojne. Zapise breginjskih pripovedi o 1. svetovni vojni je imel avtor v mislih že v

mladih letih. K temu so ga priganjali stari Breginjci, ki so to vojno doživljali kot vojaki ali pa kot otroci, ki so vojna grozodejstva gledali s svojimi otroškimi očmi. Njihove pripovedi je največkrat slišal v gostilni, pri delu ali na gmajni. Najbolj temeljiti pripovedniki so bili njegovi starši, oče Joža in mati Marija, ki sta eden kot vojak in druga kot otrok doživela 1. svetovno vojno. Še najbolj prepričljiv pripovednik je bil ded Anton. S svojimi pripovedmi sta ga zaznamovala tudi mamina starša Alojz in Katina (Pircova stari ata in stara mama); on je vojno preživel na fronti, ona pa družino doma v Breginju. Veliko pristnih pripovedi mu je povedal stric Anton, ki je bil najmlajši vojak tistega jutra, ko so pridrli Lahi čez Nadižo, in drugi strelec tistega začetnega spopada s kraljevimi vojaki. Njegov strel je novico o prihodu Lahov ponesel do

Kreda, odkoder je stražar s strelom opozoril vojake na Krnu. In tako se je začelo na Soči leta 1915.

Rudiju Šimcu so iz podzavesti kot hudourniki privrela na dan doživetja in vsrkana ljudska izročila iz mladih let v breginjskem kotu. Moral jih je izpovedati in izdati v knjižni obliki, ki bo gotovo našla številne hvaležne bralce ne samo na Tolminskem in Goriškem, temveč tudi med nami, člani Slovenskega doma. Knjigo posebej priporočam tistim, ki so jim kraji in ljudje ob zahodni meji in v prelepem Posočju pri srcu.

Polona Jurinč

Rudi Šimac se je rodil v Breginju, najzahodnejši slovenski vasi pod Stolom, ki se na zahodu odpira proti Nadiži in Benečiji vse do furlanske ravnine. Gimnazijo je končal leta 1963 v Idriji in diplomiral na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Zaposlil se je na upravi Skupščine občine Nova Gorica in leta 1969 postal predsednik občine. Vodilo jo je pet let. Kot upokojenec deluje v številnih političnih, strokovnih in društvenih organizacijah. Več kot dvajset let izgovora kot predsednik gibanja Primorska poje.

IZ RODA V ROD DUH IŠČE SVOJO POT

Ob 912. obletnici ustanovitve mesta Zagreba smo 31. maja v našem domu organizirali srečanje z naslovom *Iz roda v rod duh išče svojo pot*. Sožitje med Slovenci in Hrvati sega v čase velikih selitev Slovanov, vse do današnjih dni sta Slovenija in Hrvaška edini državi na tem območju, ki se nista nikoli vojskovali. O medsebojnem vplivu obeh skupnosti na območju severne Hrvaške marsikaj izvemo že iz prve duhovne kajkavske knjige *Postile* Ormožana **Antuna Vramca**, ki je nastala leta 1586 v Varaždinu. O *Postili* in njenem pomenu za hrvaško in slovensko zgodovino slovstva je spregovoril prof. dr. **Alojz Jembrih**. Hrvaški pisatelj 16. stoletja **Antun Vramec** je s svojo ustvarjalnostjo zaznamoval tako hrvaško kot slovensko zgodovino slovstva. Po končanih doktorskih študijah v Rimu se je vrnil na Hrvaško, kjer je bil najprej kanonik zagrebškega Kaptola, nato pa

duhovnik v Zagrebu, Brežicah, Stenjevcu in Varaždinu. V času svojega duhovniškega delovanja v Varaždinu je leta 1586 napisal *Postilo*, ki je prva zbirka evangelijev in pridig v kajkavskem jeziku. *Postila* je bila v tistih časih pomemben verski priročnik za duhovnike in vernike, tako na Hrvaškem kot v Sloveniji. Jezikovni slog *Postile* danes vzbuja veliko zanimanje, saj kaže na medsebojni odnos hrvaškega in slovenskega jezika, dveh jezikov, ki sta v nenehnem stiku in ki se še danes prepletata. V nadaljevanju programa smo si ogledali dokumentarni film avtorice **Matee Hotujac** in režiserja **Zdravka Bilandžije** *Ljubo doma*, kdor ga ima. Osnovna ideja filmskega projekta je bila predstaviti vse časne člane Slovenskega doma, ki so s svojim prizadevnim delovanjem v umetnosti prispevali k ohranitvi nacionalne identitete slovenske skupnosti v Zagrebu, pa tudi k zagrebški in hrvaški zgodovini umetnosti. Slovenski dom v Zagrebu je edino manjšinsko društvo na Hrvaškem, ki deluje nepretrgano od ustanovitve leta 1929. Kontinuiteto ustvarjalnih poti zagrebških Slovencev

film poudari tako, da o svojih predhodnikih govorijo sodobni umetniki. Na začetku je omenjeno delovanje ilirca **Stanka Vraza**, ki je v 19. stoletju na stečaj odprl vrata sodobnemu kulturnemu sodelovanju med Hrvaško in Slovenijo. V nadaljevanju filma o akademskem kiparju **Radoju Hudoklinu** spregovori akademski slikar **Vasilije Josip Jordan**, o igralcih **Hinku Nučiču** in **Viki Podgorski** govori igralec **Josip Bobi Marotti**, zborovodja mešanega pevskega zbora KPD Slovenski dom **Franc Kene** pa predstavi glasbene umetnike, kot so **Josip Gostič**, **Irma Polak** in **Prerad Detiček**. O tem,

da je Slovenski dom še vedno stičišče zagrebških Slovencev, v kratkih komentarjih potrdijo člani pevskega zbora. Film je nastal ob podpori Ministrstva za kulturo in Urada za Slovence po svetu in zamejstvu Republike Slovenije. Letos pa bomo posneli nov film, in sicer o delovanju vseh slovenskih društev na Hrvaškem. Po predavanju in predstavitvi filma se je nadaljevalo prijetno druženje in praznovanje rojstnega dneva našega belega Zagreba grada, v katerem je živel, živi in bo živel naš Slovenski dom - naš drugi dom.

Matea Hotujac

Z JEZIKOM BREZ MEJA

V knjigi *Kratka zgodovina slovenskega jezika* je **Fran Ramovš** jezik opisal kot skledo, v katero se lahko zbere celotna nacionalna identiteta ene skupnosti. Prav vprašanje, kako deluje slovenski jezik v različnih položajih, nas je spodbudilo k pripravi srečanja, na katerem smo osvetlili nekatere vidike zgodovine jezika, slovenske književnosti, vsakdanje uporabe slovenščine in njene rabe kot orodja za učenje, slovenskega jezika v medijih in tudi medijev samih, ki skozi jezik gradijo mostove med skupnostmi znotraj in prek meja matičnih držav. Znanstvenoraziskovalno srečanje z naslovom *Z jezikom brez meja* je potekalo 5. maja v Slovenskem domu, v organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreba. Srečanje je imelo dva namena. Z njim smo želeli prispevati k širjenju multidisciplinarnega sodelovanja med različnimi strokami in povezati strokovnjake, ki se z jezikom ukvarjajo bodisi znanstveno bodisi praktično, ko ga uporabljajo za prenos informacij. Drugi namen pa je bil razvijati čezmejno sodelovanje med Hrvaško in Slovenijo in tako prispevati k medsebojnemu spoznavanju, razumevanju in sožitju. Na srečanju je sodelovalo 8 strokovnjakov iz Hrvaške in Slovenije. V prvem delu, posvečenem sociolingvističnim temam oziroma značilnostim hrvaško-slovenskega obmejnega območja, je najprej spregovoril prof. dr. **Alojz Jembrih** (Hrvaške študije Univerze v Zagrebu), ki je pojasnil konkreten primer hrvaško-slovenskega jezikovnega prepletanja v knjižnem jeziku 17. stoletja in nam na ravni dialektov 20. stoletja s pomočjo številnih leksikalnih primerov dokazal, da jezika nimata ostih meja. Profesorica **Matea Hotujac** (Svet slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreb) je svoje predavanje z naslovom *Lijepa naša Zdravljica* posvetila simboloma obeh narodov, dvema himnana, ki sta strnjeni podobi vseh pomembnih idej in značilnostih vsake države. S knjižno-stilistično analizo je poskusila odgovoriti, kaj v sodobnem času sporočata slovenska in hrvaška nacionalna himna in kako ju dojemajo pripadniki nacionalnih manjšin, ki imajo dve domovini in dve državi. Prof. dr. **Vesna Požgaj Hadži** (FF Univerze v Ljubljani) je v predavanju z naslovom *Hrvaščina v Sloveniji - kdaj pa slovenščina na Hrvaškem?* predstavila projekt uvajanja hrvaškega jezika kot izbirnega predmeta v učne načrte slovenskih osnovnih šol. V zelo zanimivem predavanju je poudarila pomembnost tega projekta za čezmejno sodelovanje in izrazila željo, da bi v prihodnosti podoben projekt zaživel tudi v hrvaških šolah, z uvedbo pouka slovenskega jezika. Most k drugemu delu srečanja je bilo predavanje mag. Hotimirja Tivadarja o pomenu medijev za oblikovanje knjižnega jezika in jezikovne zavesti. V predavanju je poudaril, da imajo mediji zelo pomembno vlogo v

ustvarjanju jezikovne in kulturne podobe vsake skupnosti. Menil je, da mora biti medijski govor prilagojen normalni komunikaciji, "prestiznost" govora pa sodi le v določene resnejše oddaje. V drugem delu srečanja, posvečenem medijem v obmejnem območju, smo slišali, da je z mediji mogoče premikati meje. **Natja Sunčič Jenko** (Posavski Obzornik) je predstavila projekt iz leta 1998, ko je v sodelovanju z Radiem Brežice zbrala veliko knjig za knjižnico Slovenskega doma. O manjšinah in medijih je spregovorila **Ilinka Todorovski** (RTV Slovenija). Na podlagi bogatih novinarskih izkušenj v Sloveniji in na Hrvaškem je razmišljala o uvrščanju manjšinskih tem v nacionalne medije, posebej pa je poudarila pomen manjšinskih časopisov, kakršen je *Novi odmev*. V zadnjih dveh predavanjih smo spoznali trenutno stanje v hrvaškem in slovenskem oziroma obmejnem hrvaško-slovenskem medijskem področju. **Drago Balazič** (dopisnik RTV Slovenija iz Zagreba) je govoril o asimetrični pretočnosti informacij (jezika) prek hrvaško-slovenske meje. Jezikovne bariere, ki so nastale v zadnjih letih, ovirajo informiranost, je ocenil in predavanje končal z opozorilom, da bi se v prihodnje lahko primerilo, da bi se mladi iz Hrvaške in Slovenije med seboj pogovarjali v kakem tretjem jeziku, ne glede, da sta Slovenija in Hrvaška prvi sosed. **Ilija Jandrić** (dopisnik HRT iz Ljubljane) je predstavil prvo leto svojega dela v Sloveniji. Po njegovi oceni bi k hrvaško-slovenskemu razumevanju lahko prispevalo tudi pogostejše poročanje o pozitivnih dogodkih, na primer o slovenskem gospodarstvu, članstvu v EU, številu slovenskih turistov na Jadranski obali.... Kar pa bi bilo mogoče le, če bi politiki za vselej ugasnili potencialne požare. Pogovori so se nadaljevali tudi po koncu uradnega dela srečanja, z dogovori o novih možnostih čezmejnega sodelovanja.

Matea Hotujac

VIRI ŽIVLJENJA

Doživetje slikarjevega motiva je kot "ugasla sveča" pospravljena v umetnikov predal. "Svetloba sveče" se šele razplamti ko slikar vzame sliko "iz predala" in svoje doživetje podeli z drugimi. A.A.

Otvoritev razstave slik in uporabnih predmetov iz keramike profesorice **Ane Arlič** Viri življenja je potekala 26. aprila v zelo toplem vzdušju. Toplina se je širila z vseh strani: od prekrasnih ljudi, ki so se zbrali v našem domu ob tej lepi priložnosti, od izjemnih slik in seveda od same umetnice, ki s seboj prinaša veliko življenske energije. Slikarka ima neverjeten občutek za najlepše čudežne detajle narave,

za neponovljive trenutke naravnih lepot. Je vsestranska umetnica zelo širokih pogledov, ki obvlada vse slikarske tehnike, v zadnjem času pa je naredila tudi svoje prve korake v svetu

keramike. Na razstavi smo spoznali tudi keramične umetnine.

Življensko energijo, ki jo prinaša s seboj, profesorica Arlič rada nesebično podarja tistim, ki jo najbolj potrebujejo. Zato je bila njena razstava tudi dobrodelna; s sredstvi, zbranimi od prodaje slik, je pomagala skupini mladih s posebnimi potrebami, ki želijo stopiti na samostojni pot. Izjemen večer je sklenil harmonikarski mojster Sami, ki nam je z igranjem na harmoniko profesorice Arlič podaril enkratno glasbeni sprehod po celem svetu. Z razstavo Viri življenja in s plemenito dobrodelno gesto je umetnica v naših srcih prižgala novo sonce prijateljstva, ki bo vedno svetilo v našem Slovenskem domu.

Matea Hotujac

LETNI ZBOR KRAJEVNE ORGANIZACIJE IZGNANCEV V ZAGREBU

Drugi letni zbor Društva izgnancev Slovenije - Krajevne organizacije Zagreb je bil 19. aprila. Udeležili so se ga člani društva in tudi drugi člani Slovenskega doma. Povabilu na zbor so se odzvali predstavniki treh krajevnih organizacij iz Slovenije, in sicer **Jožica Stezinar** iz KO Čatež, **Jože Rožman** iz KO Dobova in **Greta**

Vampotič iz KO Ptuj. Namesto predsednice Društva izgnancev Slovenije **Ivice Žnidaršič**, ki se je opravičila, je prišel podpredsednik **Joža Križančič**. Navzoče je pozdravil predsednik DIS KO Zagreb **Alojz Kramar**, nato pa je sledil kulturni program, v katerem je z instrumentalno glasbo sodeloval **Zoran Šonc**, igralec **Ivica Kunej** je recitiral pesem **Petra Kutnjaka**

Poetu, pesem **Marjana Horna** Izgnanci je prebrala **Marija Nemeč**, nastopil pa je tudi Mešani pevski zbor Slovenski dom. Po kulturnem programu smo izvolili delovno predsedstvo, ki je zbor vodilo po sprejetem dnevnem redu. Poročila so podali predsednik, blagajničarka in predsednica nadzorne komisije. Predsednik **Alojz Kramar** je poročal o delu, opravljenem v letu 2005. Spomnil je, da smo pomagali članom pri urejanju pravic izgnancev, zbirali prispevke za Rajhenburške hleve, obiskali člane KO Ormož in se udeležili pohoda na meji

na Bučki. Predstavil je tudi program dela za letos. Poročilu je sledila razprava, v katero so se vključili tudi gostje. Podpredsednik DIS-a **Joža Križančič** se je zahvalil za lep sprejem in kulturni program. Zahvalil se je za sodelovanje pri urejanju materialnih zadev in na področju kulture. Govoril je o težavah pri zagotavljanju pravic izgnancev in dogovarjanju o odškodninah ter o težavah, ki so spremljale urejanje Grajskih hlevov. Izrazil je upanje, da bomo vsi skupaj uspeli in da bo muzej v Rajhenburgu naposled urejen, z močjo naše volje, s pomočjo vlade in podpori donatorjev. Nazadnje je dejal: Vidim, kako Slovenec ljubi svojo domovino, čeprav živi v tujini.

Marija Bjelici

KULTURNO DRUŽENJE S FAKULTETO ZA UPRAVO IZ LJUBLJANE

Člani Študentskega pevskega zbora ljubljanske Fakultete za upravo so skupaj z dekanom prof. dr. **Srečkom Devjakom** 16. maja v okviru študijskih in kulturnih aktivnosti obiskali mesto Zagreb. Ogledali so si kulturne in zgodovinske znamenitosti hrvaškega glavnega mesta, obiskali pevski zbor podjetja INA, se srečali s predstavniki Hrvašketa sabora kulture, zvečer pa nastopili v Slovenskem domu. Pod vodstvom zborovodje **Fernanda Mejiasa** so izvedli samostojni koncert in se tako prvič predstavili zunaj meja svoje domovine. Prijatelje glasbe in recitatorjev so pevci s svojimi ubranimi in kakovostnimi glasovi navdušili v dveh tematsko ločenih glasbenih zvrsteh; v prvem delu so se predstavili z izborom slovenskih narodnih in ljudskih napevov (Dečva moja je foušarca, Da b biva liepa ura, Pred mano je poletje, Dajte, dajte), v drugem delu pa so občinstvo navdušili z izborom črnskih duhovnih skladb. Hkrati so v Slovenskem domu odprli fotografsko razstavo z deli amaterskega fotografa in asistenta na Fakulteti za upravo mag. **Iztoka Rakarja** ter fotografije z natečaja, ki ga je Fakulteta prvič razpisala v letošnjem študijskem letu. Rakar se je predstavil s šestimi fotografijami, naslov njegove samostojne razstave pa je bil Uprava znanja v obleki fotografa. Šest avtorjev, zmagovalcev natečaja, in sicer **Alma Čaušević**, **Sanela Huremovič**, **Luka Kajtna**, **Tanja Kornet**, **Nataša Dolenc** in **Tanja Vojnovič**, pa je v 12 razstavljenih fotografijah predstavilo študentsko življenje ter nekaj fotografij proste tematike. Razstavljene fotografije bi lahko umestili v kategorije reportaže, pejzaža, arhitekture in tihožitja. Odziv je bil zelo pozitiven in vzpodbuden, zato so že stekli dogovori o nadaljnjih možnostih sodelovanja med obema institucijama. Gostje iz Ljubljane so se strinjali, da je obisk v Zagrebu odlično uspel. Z njim se je močno utrdilo sodelovanje med študenti in profesorji, ki bo koristilo odnosom na fakulteti, predvsem pa njeni prepoznavnosti doma in v tujini.

Študentski pevski zbor Fakultete za upravo je bil ustanovljen v študijskem letu 2004/2005 na pobudo skupine študentov fakultete ob podpori tedanjega prodekana za študijske zadeve prof. dr. **Srečka Devjaka**. Nastal je kot dokaz, da tudi mladi na Fakulteti za upravo radi pojejo. Člani so študentke in študenti, ki jih veže ljubezen do pevtja in še bolj prijateljstvo, ki je nastalo med njimi. Združuje jih velika pripadnost Fakulteti za upravo, dobra družba in uživanje

ob glasbi. Njihov glasbeni repertoar je raznolik - od ljudskih do umetnih slovenskih skladb, preko črnsko-duhovnih skladb do vedno živih tujih priredb, ki jih vodstvom zborovodje **Fernanda Mejiasa** posebej radi pojejo.

Iztok Rakar je fotografski amater mlajše generacije, vendar je na svoji fotografski poti ubral smer perfekcionista. Tematika njegovih fotografij je arhitektura, ki je ena zahtevnejših tematik v fotografiji. Tukaj v prvem planu ni živih objektov, ne ljudi, ne živali, je le mrtev, hladen objekt, večinoma pravilnih, strogih linij, ki ga mora s pomočjo svetlobe in občutka za kompozicijo postaviti v celoto, ki mora zadovoljiti tudi najbolj zahtevnega gledalca. Na njegovih fotografijah se dogaja prav to. Občutek za svetlobo in kompozicijo objekta je viden v prav vsaki njegovi fotografiji arhitekture. Že kar značilna natančnost in preračunljivost pa mu omogočata, da postanejo njegove fotografije nekaj več kot le dokumentarni posnetki arhitekturnih objektov. Vsak delček je na svojem mestu, vsak naklon skrbno preverjen, vsak odsev načrtovan, fotografije živijo z arhitekturo in so namenjene povezovanju prav nje in gledalca, ki fotografije opazuje.

M. Pečarič

FILM IN KNJIGA O MARIJI VERI

”**M**oje srce hoče osvojiti svet, želi uživati radost, hoče se okтитi s cvetjem.” (Iz dnevnika Marije Vere, 1904)

Ko sem prihajal v ”naš drugi dom” na predavanje filma in predstavitev knjige o **Mariji Veri**, sem pobrskal po svojih spominih, ki so mi povedali tole: začetek druge polovice prejšnjega stoletja (kako hitro mineva ta čas), leto 1952, mesec april, mladi študentje igralske akademije iz Zagreba potujejo v Ljubljano na predstavo Riharda III. W. Shakespeara, ki jo je režiral njihov profesor dr. **Branko Gavella**. Predstava se je začela z nastopnim monologom Richarda, ki ga je igral nam znani **Stane Sever**. Nastopil je prizor, v katerem nastopajo vojvodinja Yorška, Clarensov sinček in Margareta Plantagenet. Soigralki sta bili tedaj mladi **Mihaela Novak** in **Duška Počkaj**, vojvodinja Yorška pa je bila enkratna, velika Marija Vera. Stopila je na oder in ga napolnila. Ta nepozaben prizor eno nosim v sebi že več kot pol stoletja in zdi se mi, da sem bil v ”naši dvorani” eden od redkih, če ne celo edini, ki sem imel srečo gledati to veliko igralko v živo na odru. Marija Vera (s pravim imenom - **Franziska Xaviera Maria Eppich**, po poroki baronica von Osten Sacken) je bila igralka, režiserka in pedagoginja slovensko-nemškega rodu. Rodila se je v Kamniku, 22. novembra leta 1891, umrla je v Ljubljani, 12. januarja leta 1954. Od Kamnika do Ljubljane ni velika razdalja, pogledimo pa, kakšne so bile razdalje v njenem življenju in kaj vse je prestala. Začela je kot učiteljica na Štanjelu na Krasu. Leta 1905 je začela študirati na dunajskem Konservatoriju za glasbo in igralsko umetnost in si kot prva med slovenskimi igralci in igralkami pridobila formalno gledališko izobrazbo.

Kot igralka je bila angažirana v enajstih gledališčih, ki so danes v kar sedmih evropskih državah - v Avstriji, Nemčiji, Švici, Srbiji, Črni gori, Bosni in Hercegovini, na Poljskem in v Sloveniji. Na nemških odrih je ostala do konca prve svetovne vojne. Igrala je v Zürichu, Münchnu, Gdansk, Innsbrucku, Gradcu in Baselu. Pomembna so bila leta 1911-1914, ko je bila angažirana v gledališču Deutsches Theater v Berlinu, ki ga je vodil znameniti režiser **Max Reinhart**. Po prvi svetovni vojni je prišla v Kraljevino SHS in se po krajših epizodah v Sarajevu, Novemu Sadu in Beogradu preselila v Ljubljano, kjer je postala članica Drame Slovenskega narodnega gledališča. Igrala je v nemškem, srbohrvaškem in slovenskem jeziku. Marija Vera je med letoma 1907 in 1954 v gledališču odigrala več kot 280 ženskih likov, od heroin do ostarelih mater, od vizionarskih prerokinj do nevarnih upornic. Nastopala je še ne-

kaj tednov pred smrtjo. Železni repertoar Marije Vere so sestavljale vloge v delih Ibsena, Schillerja in Shakespeara. Drame teh avtorjev so jo spremljale v različnih življenjskih obdobjih, kulturnih okoljih in jezikovnih izvedbah, neodvisno od trenutne ”gledališke mode”, umetniških sodelavcev in kulturne politike. Prodor Marije Vere v evropski kulturni prostor na začetku prejšnjega stoletja je bil fantastičen uspeh, ki do danes nima prave primerjave. Marija Vera je v Ljubljani tudi režirala, zlasti dela utemeljitelja moderne dramatike Hernika Ibsena z izrazito žensko tematiko, pa tudi drame, ki so jih napisale ženske. Od leta 1945 do smrti je bila profesorica za dramsko igro in umetniško besedo na novoustanovljeni Akademiji za igralsko umetnost. Za svoje delo je leta 1951 prejela Prešernovo nagrado. Marija Vera je gledališče razumela kot prostor svobode in kraj za odkrivanje izkušenj, ki so v vsakdanjem življenju potlačene ali prezrte. Hkrati pa je bilo gledališče zanjo tudi ”najvišji forum za reševanje etičnih, moralnih, socialnih in religioznih problemov”. O vsem tem nam je v ”našem drugem domu” govoril sijajno ustvarjen dokumentarni film *Hočem osvojiti svet*, portret igralko Marije Vere, v režiji naše drage znanke **Maje Weiss**. Še več o življenju Marije Vere pa lahko preberete v knjigi *Marija Vera - igralka v dinamičnem labirintu kultur*, ki jo je s fantastičnim občutkom za umetnike, zelo natančno in znanstvenoraziskovalno napisala **Barbara Sušec Michelli**. Toplo jo priporočam ljubiteljem umetnosti. Ko so Schumana vprašali, kaj je pravzaprav poklic umetnika, je odgovoril: ”Pošiljati svetlobo globoko v ljudske duše - to je poklic umetnika”. Delček te svetlobe, ki jo je pošiljala Marija Vera, je k sreči prišel tudi do mene, tisti večer v ljubljanski Drami, je bil spobuda in inspiracija za moj bodoči igralski poklic. Hvala, draga Marija Vera!

Ivica Kunej

EKVADOR - V OBJEMU INDIJANCEV

Andreja Jernejčič, slovenska novinarka in popotnica, nas je 24. februarja razveselila z imenitnim potopisnim predavanjem o Ekvadorju. To deželo smo tudi doživeli, saj smo si ob predavanju ogledali tudi diapozitive, predmete, pisana oblačila in pokrivala ter prisluhnili tradicionalni in popularni glasbi. Zvedeli smo, kako so oblečene

Ekvadorke, kaj nosijo kot vsakdanje oblačilo, kakšen plašč si nadejejo za praznike. Videli smo kokin list, vendar si iz njega seveda nismo mogli skuhati čaja, saj je bil list en sam samcat, pa še tega je Andreja prilepila na karton, ki je krožil med obiskovalci. Videli smo tudi kačo, velikega metulja, nakit, s katerim se krasijo tamkajšnje ženske, naučili smo se pripravljati alkoholno pijačo čičo... Popotnica Andreja je bila presenečena nad prijaznostjo Ekvadorcev, nad njihovim načinom življenja in zanimivimi jedmi. Spoznali smo prestolnico Quito in njene trge, ki leži-

jo med gorami. Videli smo tudi Mitad del Mundo (središče sveta), eno najbolj opevanih in slavnih tržnic v Otavalu, kjer je mogoče najti marsikaj, od tradicionalnih barvastih tkanin do raznovrstnih spominkov in hrane. Ogledali smo si še vasi in preprosto kmečko življenje, značilne andske živali, lame in alpake. Z zgodovino Ekvadorja so povezani Inki. V džungli v amazonskem nižavju je Andreja doživela najlepše in nepozabne dni. Videli smo, kako se je družila z Ekvadorci, kuhinjo, v kateri so kuhali in spali in bili srečni.

Miroslava-Maria Bahun

GOSTIČU V SPOMIN

V spomin na znamenitega slovenskega tenorista **Josipa Gostiča** (1900-1963), ki je veliko prispeval k operni umetnosti v Zagrebu, so od 3. do 16. marca potekali že 7. Gostičevi dnevi v organizaciji Kulturnega društva Jože Gostič s Homca, Društva prijateljev Zagrebške opere ter Opere in baleta SNG Ljubljana in Opere HNK Zagreb. Najprej smo se Gostičevemu spomenu poklonili v njegovem rodnem Homcu, kjer je na njegov rojstni dan 5. marca nadškof Franc Perko daroval zelo lepo sveto mašo zadušnico ob zvokih Druge maše v e-molu Antona Brucknerja v odlični izvedbi Slovenskega komornega zbora pod dirigentsko palico maestra **Mirka Cudermana**. Popoldne je bil v bližnjem Kulturnem domu **Franceta Bernika** v Domžalah svečani koncert solistov ljubljanske in zagrebške Opere. Obe operni hiši sta Josipu Gostiču posvetili po eno predstavo: 6. marca v Operi HNK Zagreb operi *Cavalleria Rusticana* Pietra Mascagnija in *Glumači* Ruggiera Leoncavalla, 9. marca pa v Operi SNG Ljubljana *Traviato* Giuseppeja Verdija.

V dvorani Slovenske filharmonije v Ljubljani je bila Gostiču posvečena koncertna izvedba operete Ptičar **Karla Zellera**; v priredbi maestra Cudermana sta jo izvedla zbor in orkester Consortium musicum s solisti. V tej opereti je Gostič v letih 1929, 1930 in 1931 nastopal v Ljubljani, že na samem začetku briljantne kariere. Sedmi Gostičevi dnevi so se začeli in

končali s svečanim koncertom solistov ljubljanske in zagrebške Opere, in sicer 3. marca v SNG Ljubljana, ob spremljavi opernega orkestra in pod taktirko **Igora Švare**, ter 16. marca v zagrebškem HNK, ob spremljavi orkestra zagrebške Opere in pod dirigentskim vodstvom **Gianluce Marciana**. Na programu so bile arije in dueti iz oper Mozarta, Gounoda, Mascagnija, Wagnerja, Verdija, Puccinija in Dvoržaka

v izvedbi **Valentine Fijačko**, **Martine Gojčeta-Silić**, **Urške Žižek-Plavec**, **Luciana Batinica**, **Rebeke Radovan**, **Jureta Kušarja**, **Milene Morača** in **Roberta Vrčona**. 6. marca smo člani Slovenskega doma (**Franc Strašek**, **Silvin Jerman**, **Mira Bahun** in **Polona Jurinič**) ter gosti iz Homca (predsednik Društva **Jože Gostič**, **Borut Jenko** in **Sašo Rogina**) položili venec na spominsko ploščo v Vitezovičevi ulici na Gornjem gradu, ki jo je ob stoletnici rojstva Josipa Gostiča postavil Slovenski dom. Srečanju v spomenu na Gostiča se vedno odvijajo pozimi: 5. marca, na njegov rojstni dan, in na nedeljo pred 25. decembrom, datumom njegove smrti. Takrat so dnevni kratki, sneži in obvezno mrzli. Marca smo se dogovorili, da se vsi pobudniki Gostičevih dnevov srečamo spomladi, na kakšen lep, tople dan, in sicer na pikniku in veselem druženju v okolici Homca. Srečanje je pripravilo Društvo Jože Gostič s Homca 13. maja. Najprej smo prižgali svečke na Gostičevem grobu in se odpeljali v Kamnik. Po tem lepem gorenjskem mestu pod Kamniškimi Alpami so nas popeljali prof. **Janez Majcenovič**, **Borut Jenko** in **Sašo Rogina**. Obiskali smo zasebni muzej doktorja Sadnikarja, Mali grad in frančiškansko cerkev s samostanom z Božjim grobom, zgrajeno po načrtih Jožeta Plečnika. Obiskali smo tudi romarsko cerkev Sv. Ane v Tunjicah, kjer je Gostič redno prepeval ob godu Sv. Ane (Ana je bila njegova mama). Popoldne smo se s prijatelji s Homca veselo družili in lovski koči na zgornjih Palovčah.

Polona Jurinič

OBISK IZ KRANJA

Skupina članov Slovenske ljudske stranke (SLS) iz Kranja, ki jo je vodil Andrej Tavčar, je 1. aprila na kratko obiskala Slovenski dom. Podpredsednik Slovenskega doma **Franc Strašek** jim je predstavil življenje Slovencev na Hrvaškem v preteklosti in sedanjost

ti. Poudaril je, da imajo Slovenci v samostojni Republiki Hrvaški status nacionalne manjšine, kulturno avtonomijo, svobodo združevanja in organiziranja. Vsa slovenska društva na Hrvaškem so povezana v krovno organizacijo Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem, prek katere so Slovenci vključeni v vladna telesa in nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z nacionalnimi manjšinami na Hrvaškem in v Slove-

niji. Andrej Tavčar je dejal, da ga je organiziran sprejem v Slovenskem domu presenetil in iskreno ganil. Povedal je, da v Sloveniji veliko vedo o življenju Slovencev v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, malo pa o življenju Slovencev na Hrvaškem. Povabili so nas, naj obiščemo Kranj, kjer nas bodo seznanili s kranjskim življenjskim obdobjem največjega slovenskega sina **Franceta Prešerna**. *(FS)*

V PETEK SE DOBIMO

Za prvi petek v marcu je za spremembo spet zatajil računalnik. Ni bilo mogoče priti do podatkov o skupni in povprečni starosti članov, rojenih v marcu. Računalnik namreč ni izračunal podatkov, temveč zgolj podal adresar članov, ki so se rodili marca.

Petkov koledar je bil bogat, zato sta **Silvin** in **Slavko** sedla za mizo kot dva televizijska napovedovalca in izmenoma brala novice o dogodkih, pomembnih za Slovence, ki so se zgodili pred petimi leti. Sledilo je medsebojno zastavljanje šaljivih ugank. Slavljenici so bili povabljeni na kozarec penine, pevke in pevci so slavljenecem zapeli pesmi za srečen rojstni dan. Bilo je veliko veselja, plesa in šal. Za veselje je bil posebej zaslužen **Rop** s svojo harmoniko. Igral je slovenske in plesne melodije in med igranjem povedal kako šalo. Pridružili so se mu nekateri udeleženci, ki so

vzeli mikrofon v roke in pripovedovali svoje šale. Zelo veselo je bilo - kot nekoč, ko je bila dvorana še polna obiskovalcev.

Na prvi petek v aprilu je Silvin najprej vprašal navzoče, če kdo pozna dve osebi s seznama, ki sta bili rojeni prvega aprila. Nihče ju ni poznal. Silvin je nato ugotovil, da se je računalnik tokrat morda našalil tako, da je na seznam dodal dve osebi, ki se mogoče sploh še nista rodili. Doslej še nismo vedeli, da se računalnik zna hecati. Po statistiki je bilo v aprilu rojenih 68 članic in članov, s skupno starostjo 3.840 let in poprečno starostjo že običajnih nekaj več od 56 let. Da ne bi bilo zamere, se je Silvin opravičil, ker se je februarja hecal na račun slovenskih meja v obliki kokoši - saj tudi zato lani v strahu pred ptičjo gripo nismo šli na kolektivni izlet v Slovenijo. No, še vedno pa se mu zdi, da državne meje imajo nekšen vpliv na dogajanja v državi.

Poglejte, je povedal: na Hrvaškem sprejemajo sklepe in predloge v dobro državljanov. Toda zelo kmalu jih prekličejo,

češ da so napačni. A za to je kriva državna meja. Hrvaške državne meje imajo obliko bumeranga, orožja, ki se, če ne zadene cilja, vrača nazaj k tistemu, ki ga je vrgele.

Sledil je petkov koledar, slišali smo nekaj besed o tem, kako nastanejo aforizmi, in povabilo, da se poskusimo tudi sami ukvarjati z aforizmiko, saj je to zelo luštna zadeva.

Na prvi petek v maju je Silvin prišel pred mikrofon vesel in nasmejan. Povedal je, da se mu ni več treba bati, da bi med svojimi šalami naredil napako v slovenskem knjižnem jeziku. Zvedel je namreč, da slovenski humor ponavadi ni pisan v knjižnem jeziku, ampak v dialektu in pogovornem jeziku.

Statistični podatki o 101 članu, rojenem v maju, so pokazali, da njihova skupna starost dosega impozantnih 5.694 let s povprečno starostjo 56,37 let. Spet alarm in vzdih: mladi kje ste? Saj vas je na majskem seznamu kar 26 (ali četrtnina) mlajših do 30 let! V petkovem koledarju je posebej izstopalo, da sta starejši in mlajši kolega odrsko izvedla

celo vrsto šal iz repertoarja Bobija in Rudija.

Po petkovem koledarju se je Silvin vrnil v najbližjo sedanost. Povedal je, da se je takoj, ko je zvedel za današnje znanstveno srečanje "Z jezikom brez meja", lotil svojega ljubega berila - leksikona. Poiskal je, kaj piše pod črko J o jeziku. Pravi, da je našel več pomenov za jezik. Jezik je v anatomskem smislu gibljiv mišični organ v ustni duplini, ki omogoča govorjenje. Pojemov lingvističnega jezika pa je kar cela vrsta. In tu se zdaj začneja hec. Primerjal je vrsto lingvističnega jezika z jezikom kot mišičnim organom. Samo za primer: kaj pomeni umetni jezik? Ali je to mogoče jezik iz silikona? Kaj pomeni tuji jezik, če se znajde v ustni duplini s prvim mišičnim jezikom... in tako naprej.

Slavljenici so bili povabljeni na kozarec penine, zazvenela je priložnostna pesem, čakal nas je prigrizek. Celozaplesalo se je. A prostori so se našalost zgodaj zaprli - za to sta poskrbela dva ključarja: Mira in nezamenljivi dragi Sašo. *Ervin*

PUSTOVANJE: RAZSTAVA, MAŠKARADA, NAGRADE

Letošnje pustovanje je bilo nekoliko drugačno. Maškarado je namreč obogatila razstava fotografij, ki so nastale na naših maškaradah od leta 1996 naprej in so shranjene bodisi v arhivu Slovenskega doma bodisi pri naših članih. Na predlog **Zlate Jeras Pohl** so razstavo pripravile Zlata Jeras Pohl, **Cvetka Matko** in **Marta Beker**, kaligrafske napise pa je izdelal **Zvonko Beker**. Pustovanje se je začelo, ko je predsednik Darko ključke Slovenskega doma predal mojstru pustne ceremonije Silvinu in s tem prostore prepustil maškaram. Silvim, oblečen v pisano srajco z rdečim pončom, pokrit s svečanim črnim klobukom, s črnimi brki in očali na velikem nosu, je na pomoč poklical državnega sekretarja

"Dežele mask" Slavka, ki je na oder ponosno prikorakal v svečani črni obleki, okrašeni z medaljami za zasluge. Na glavi je imel črn klobuk z rdečim trakom in prav takšnimi očali in nosom. Bila sta kar očarljiv par na državni ravni. Sekretar je spremljal maškare pred ocenevalni tribunal, ki so ga sestavljale **Nada Gajdarov**, **Ivanka Nikčević** in **Mila Voglč**. Ko so se maske predstavljale, so morale mojstru ceremonijala odgovarjati na šaljiva vprašanja, na katera ni bilo mogoče odgovoriti. Maškaro, ki je na vprašanje, kdo je bil Krištof Kolumb, začela skoraj predavati, je mojster prekinil in povedal pravi odgovor: Kolumb je bil ptič! Kaj niste nikoli slišali za kolumbovo jajce? Po končanem mimohodu je tribunal razglasil tri nagrajene maškare - glede na izvirnost, trud in naklonjenost Slo-domu. Nagrado je prejel Dobri duh Slovenskega doma, to je bila Polona, oblečena v dolgo belo haljo z imeni članov Slo-doma. Nagrajena je bil tudi par Ptičja gripa: doktorica veterine, ki je v roki držala velikega mrtvega ptiča in za saboj vlekla živo kokoš. Doktorica je bila zelo preventivno agresivna, tako da

sta se mojster ceremonijala in njegov državni sekretar komaj ubranila, da ju ni pičila z veliko injekcijsko iglo. Doktorica je bila Cvetka, živa kokoš pa njena hčerka Snješka. Tretjenagrajena je bila Modna svetovalka s kovčkom modnih novitet. Predstavila jih je v učinkoviti in intrigantni obleki na sebi; voditelja sta se močno sklanjala, da bi

videla tudi intimno perilo. Modna svetovalka Zlata je priporočala oblačila svetlih in pisanih barve, ki na človeka delujejo pozitivno, vse pa je presenetila, ker ni hotela sprejeti nagrade. Predlagala je, da nagradijo kakšno drugo maškaro. Komu? Mojster in sekretar sta se odločila diplomatsko: Zlata naj nagrado podari najstarejši maškari. Zlata je to tudi storila in ob burnem aplavzu vseh navzočih nagrado izročila 90-letni **Julijani Vrančič**. In še nagrada za krofe. Ena od članic ocenevalnega tribunala je kot cariniK zavohala, da so se med tekmovalne krofe pritihotapile prelepo oblikovane dobrote iz slaščičarn. Zato so bili nagrajeni krofi **Dragice Novosel**, ki sicer niso bili ravno prelepi, vendar so bili še topla domače dišeči. S tem je bil konec pustovanja. Na oder je hitro stopil predsednik Darko, voditelja maškarade nagradil s steklenicami kakovostnega vina in hitro vzel ključke Slovenskega doma. Zdelo se je, kot bi se zbal, da bi voditelja prevzela oblast, pa še njegovega podpredsednika Francica ni bilo zraven! Nadaljevanje - kot ponavadi, le da smo se sladkali s krofi. *Ervin*

IZLET V ŠKOCJANSKO JAMO

Geografska raznolikost Slovenije nas je zopet presenetila, ko smo obiskali še eno naravno znamenitost. Ogleдали smo si kraško podzemno jamo v Škocjanu, ki so jo na Unescov seznam naravne in kulturne dediščine vpisali že pred dvajsetimi leti. Z avtobusom smo se po avtocesti v treh urah pripeljali v Škocjan, kjer nas je čakala vodička. Skupaj smo šli po kratki gozdni poti do gornjega vhoda v jamo. Najprej v tako imenovani "suhi dol" jame, poln kapnikov vseh mogočih velikosti in oblik, ki so nastajali skozi stotisočletja. Zaustavili smo se v razširjenem delu jame, v tako imenovani "dvorani z orglami". Velik kapnik v obliki orgel je dominiral ob vznožju dvorane, okoli pa množica kapnikov, v katerih smo z malo domišljije prepoznavali živali, človeške obraze, rastline, zavesice, svetila in drugo. Nepričakovano

smo zaslišali lep sopran naše pevke **Adice Dobrić Jelača**, ki je zapela Ave Marijo. Pela je tako doživeto, da smo bili vsi prevzeti od njenega glasu in popeljani v drug svet, v katerem smo začutili večnost in čas, ki teče v obliki vodnih kapljic in ustvarja tudi ta čudoviti svet kapnikov. Pred nami se je odpiral "vodni del jame". Stopali smo navzdol in zaslišali bučanje deroče vode. Zagledali smo reko, ki je padala globoko pod našo potjo. Prek mostu smo prečkali

li najgloblji kanjon v Evropi. Pogledi navzdol so bili vrhunski in nepozabni. Pot nas je dalje vodila med orjaškimi kapniki vseh mogočih oblik; videli smo ponore, zavesice, figure... vendar vse drugače oblikovano kot v suhem delu jame. Navdušujoče in enkratno. Po uri in pol hoje se je pred nami odprla velika svetla odprtina polna zelenja, osvetljenega od sonca. Kakšna razlika, kako lepo je tudi na zemlji. Veseli smo bili, da smo videli tudi podzemlje. Še pot navkreber ob visoki skalni steni do dvigala in zopet smo bili v avtobusu. V Križu nad Sežano so nas v Kraškem hramu presenetili z izvrstnim kosilom. Vse kar smo videli, druženje, razgovori... vse to nam bo zagotovo za vedno ostalo v spominu.

Zlata Jeras-Pohl

V ZVEZO VSTOPILI DVE NOVI SLOVENSKI DRUŠTVI

27.

februarja se je v prostorih Slovenskega kulturnega društva Snežnik v Lovranu sešel Svet Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Sestanka so se udeležili predstavniki vseh šestih slovenskih društev, ki delujejo v okviru Zveze, in sicer Slovenskega doma iz Zagreba, Bazovice z Reke, Triglava iz Splita, Dr. Franceta Pešerna iz Šibenika, Lipe iz Dubrovnika in Istre iz Pulja. Svet je razpravljal o prošnji slovenskega društva Snežnik iz Lovrana (predsednik **Vasja Simonič**) in slovenskega društva Lipa iz Zadra (predsednica **Darja Jusup**) za sprejem v Zvezo. **Franc Strašek** je povedal, da statuta obeh društev nista v celoti usklajena s statutom Zveze. Predlagal je 6-mesečno prehodno obdobje, v katerem naj društvi ustrezno dopolnita svoja statuta. Člani Sveta so predlog podprli in obe društvi soglasno sprejeli v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Svet je obravnaval tudi o programih dela in finančni podpori društvom. **Darko Šonc** je povedal, da sta Slovenija in Hrvaška povečali proračunska sredstva, namenjena delovanju društev. O porabi teh sredstev se bo izrekla Skupščina Zveze. Seje se je udeležil tudi **Kristjan Reisman**, pobudnik ustanovitve novega slovenskega društva v Labinu. V Labinu in okolici živi 136 Slovencev, v odboru za ustanovitev društva pa jih sodeluje 10. Darko Šonc je pozdravil pobudo in odboru zagotovil pomoč pri ustanovitvi društva.

Franc Strašek

URADNI OBISK DRŽAVNEGA SEKRETARJA

Državni sekretar na Uradu za Slovence v zajedstvu in po svetu **Zorko Pelikan** je 7. marca obiskal sedež Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Spremljala sta ga **Rudi Merljak** in **Natalija Toplak**. Srečanja so se udeležili predsedniki slovenskih društev iz Zagreba, Reke, Splita, Pulja, Zadra, Šibenika in Dubrovnika ter predsednik in podpredsednik Zveze. Navzorč je bil tudi predstavnik slovenskega veleposlaništva v Zagrebu **Primož Koštrca**, ki je povedal, da novo slovensko društvo ustanavljajo tudi v Labinu in da je društvo v postopku registracije. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc** je spregovoril tako o delovanju Zveze kot o razmerah v zagrebškem Slovenskem domu. Tudi poročila o delovanju drugih društev so pokazala, da je vnema za delo povsod velika, da pa imajo društva še vedno velike prestorske težave, pri čemer sta edini izjemi društvi v Zagrebu in na Reki. Državni

sekretar je predstavil Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci, ki prebivajo zunaj njenih meja. Povedal je, da Državni zbor ni sprejel vseh Slomakovih predlogov in dopolnil, saj so bili nekateri v nasprotju s pravnim redom Republike Slovenije. Takoj, ko bo zakon

stopil v veljavo (z objavo v Uradnem listu), bodo Urad in druga vladna telesa pripravili potrebne podzakonske akte. Razprava se je nadaljevala tudi med delovnim kosilom, ko je bil dosežen dogovor, da bosta Urad in Zveza pripravila seminar za pisce programov za leto 2007. Rudi Merljak je pojasnil, da se lahko na podlagi konkretnih programov za denarno podporo potegujejo vsa slovenska društva, tudi tista, ki niso bila upoštevana pri delitvi sredstev za leto 2006. To je pomembno zlasti za nova slovenska društva, ki se doslej niso potegovala za sredstva.

Franc Strašek

ZAKON O SLOVENCİH ZUNAJ MEJA DOMOVINE

Državni zbor Republike Slovenije je 4. aprila sprejel zakon, na katerega so Slovenci zunaj meja domovine čakali polnih 15 let, toliko časa torej, kolikor je minilo od osamosvojitve slovenske države. Krovni zakon ureja odnos matične domovine z okoli pol milijona Slovencev, ki živijo onstran slovenskih meja. Med njimi jih največ živi v Argentini, Združenih državah Amerike, Kanadi in Avstraliji, slovensko telo pa je številčno močno tudi v zamejstvu. Zakon Slovence zunaj državnih meja deli na dve skupini. Slovenci v zamejstvu so pripadniki avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah in so kot takšni del skupnega, slovenskega kulturnega prostora. Med Slovence po svetu pa prištevajo zdomce (ljudi s slovenskim državljanstvom, s prijavljenim stalnim bivališčem v Sloveniji in z očitno izraženim namenom po vrnitvi v domovino) in izseljence (imajo bivališče v tujini, nimajo slovenskega državljanstva in tudi ne namena vrnitve). Zamejci, zdomci in izseljenci imajo lahko status državljan Republike Slovenije, lahko imajo status Slovence brez državljanstva (in zakon natančno določa, kaj ta status pomeni), lahko pa tudi nimajo nobenega statusa. Zakon uvaja dve stalni posvetovalni telesi, in sicer Svet za Slovence v zamejstvu in Svet za Slovence po svetu.

V obeh svetih bodo poleg predstavnikov Slovencev v zamejstvu oz. po svetu sedeli še predstavniki državnih organov, ustanov in političnih organizacij ter organizacij civilne družbe. Člane svetov bo imenoval predsednik vlade, ki bo tudi skliceval in vodil seje svetov. Slovenske narodne skupnosti bo v Svetu za Slovence v zamejstvu zastopalo šest predstavnikov iz Avstrije, štirje predstavniki iz Italije in po dva predstavnika s Hrvaške.

Ključni pristojni telesi, zadolženi za spremljanje in odnose, ostajata vladni urad in parlamentarna komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu.

(tit)

FLUMINENSIA SLOVENICA

Kot pravo darilo za 60. obletnico delovanja Slovenskega doma KPD Bazovica na Reki prihaja novica, da je manjša, a pomembna reška založba Izdavaški centar Rijeka v program za letos uvrstila knjigo o Slovencih na Reki, Fluminensia slovenica. Ker so mestne oblasti močno oklestile vsote, namenjene kulturi, je izid knjige negotov, saj so odobrena le začetna sredstva. Pričakovati pa je, da se bo v realizacijo vključila tudi organizirana slovenska skupnost. Gre namreč za projekt, ki je izrednega pomena, saj poleg zgodovinskega pregleda vezi med narodom nakazuje tudi smernice nadaljnjega raziskovanja v času, ko slovenstvo na Hrvaškem, predvsem v obmejnem pasu, postaja zanimivo tudi za stroko v Republiki Sloveniji. Kot poudarja projektna dokumentacija, je **Irvin Lukežič** eden najresnejših raziskovalcev mlajše generacije in najboljših poznavalcev reške preteklosti. V rokopisu knjige Fluminensia slovenica je zbral svoje prispevke o ra-

ziskovanju slovensko-hrvaških vezi in stičišč v kulturi, književnosti in gospodarstvu v obdobju od srednjega veka do konca 20. stoletja. Besedilo Fluminensia slovenica, po katerem se rokopis imenuje, proučuje predvsem vezi na področju kulture in književnosti, od obdobja **Primoža Trubarja**, jezuitske gimnazije, **Matije Čopa** in **Janeza Trdine** do sodobnih literarnih tokov in prevajalstva. Sočasno je pozornost namenjena tudi raziskovanju vloge Rečanov v slovenski kulturni tradiciji. Temu besedilu v nadaljevanju sledi tema o pomembnih reških Slovencih (**Josip Gorup Sla-**

vinjski, Josip Premrou) in reških družinah slovenskega porekla (Jellouscheg, Walluschnig, Corossasz idr.). Posebno poglavje obravnava trgovce slovenskega rodu in njihovo vlogo v razvoju reškega gospodarstva. Temu osnovnemu gradivu so dodani krajši zapisi o Valvazorju, **Janezu Trdini** in **Srečku Kosovelu**. Glede na predvideno zasnovu bo delo vsekakor ne samo dragocen vpogled v stoletja tkane slovensko-hrvaške vezi na Reki, ampak tudi dokaz, da prepletanje najrazličnejših stikov v kulturi in gospodarstvu zagotavlja napredek.

Marjana Mirkovič

ISKRICE IZ ISTRE

Člani SKD "Istra" iz Pulja smo pravi potepuhi, kar pomeni, da zelo radi potujemo. V zadnjih dveh mesecih smo se odpravili kar na dva izleta. 11. marca smo obiskali Izolo in Piran. Navdušeni smo bili nad lepoto Izole, ribiškega mesteca na slovenski obali, o katerem smo slišali marsikatero zanimivost. Ob prihodu nas je sprejel podžupan Izole in izrazil upanje, da naš prvi izlet v Slovensko Primorje ne bo tudi zadnji. Tudi v Piranu smo bili prav prisrčno sprejeti v mestni hiši. Z vodičem smo si ogledali zanimivosti tega mesta, ki je v nasprotju z Izolo prav gosposko. Polni prijetnih vtisov smo se v večernih urah vrnili domov. Koliko časa je že minilo, odkar ste se peljali z vlakom? Člani našega društva smo se pred točno mesecem dni peljali z vlakom po progi, po kateri je prvič zapeljal vlak že pred 130 leti. Potovali smo do Rakitovca v Sloveniji, kjer so nas na

postaji pričakala godba, nasmejani obrazi in lepo vreme. Proga Divača - Pulj danes na žalost bolj sameva, kajti druga prevozna sredstva so bolj zanimiva, vsekakor pa ima vsakdo izmed nas kakšno zgodbo s svojih potovanj z vlakom. V našem mestu smo že znani po tem, da imamo v prostorih našega društva zelo lepe razstave. 27. aprila smo odprli razstavo dveh slovenskih umetnikov iz Maribora: slikarja **Viktorja Šesta**, ki nam je dočaral prekrasne portrete, in kiparja Marijana Mirta, ki skulpture izdeluje iz železne žice. Plesalke, baletke, Don Kihot... še vedno krasijo naš razstavni prostor. Kot je pred nekaj dnevi na predavanju dejal akademski slikar prof. **Martin Bizjak**, umetnost nas obdaja. Je lepota in resnica. Umetnik lahko doseže popolnost, če je umetniško delo dobro. Še vedno sem obkrožena s slikami, skulpturami in res je, da umetnost živi med nami, le prepoznati jo je treba.

Iskriv pozdrav iz Pulja,

Jasmina

OBISK EVROPSKEGA PARLAMENTA V BRUSLJU (28.-29. marec 2006)

Slovenska manjšinska koordinacija Slomak že drugo leto povezuje Slovence iz Italije, Avstrije, Madžarske in Hrvaške. Vsakdanje življenje slovenske manjšine v teh državah seveda spremljajo tako pozitivne kot negativne stvari, ki bolj ali manj vplivajo na ohranitev nacionalne identitete v zamejstvu. Ker so tri države, v katerih živijo zamejski Slovenci, članice Evropske unije, se je Slomak odločil, da bi v prostorih Evropskega parlamenta v Bruslju pripravil razstavo o Slovencih v zamejstvu in z njo izpostavil vprašanja, ki v posameznih državah krnijo sožitje med slovensko manjšinsko skupnostjo in večinskim prebivalstvom. Povabilo v Bruselj je z velikim veseljem sprejela tudi Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, ki so jo zastopali predsednik **Darko Šonc**, podpredsednik **Franc Strašek**, tajnica Slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreba **Matea Hotujac**, predsednik SKD Triglav iz Splita **Boštjan Kordiš** ter podpredsednik in tajnica KPD Bazovica, **Milan Grlica** in **Tanja Fućak**. Do Bruslja nas je peljala 1416 km dolga pot, ki smo jo preživeli v zelo prijetni družbi rojakov iz Italije, Avstrije in Madžarske. Na pot smo odšli 27. marca in že naslednji dan smo se sprehodili po Bruslju in se na lastne oči prepričali, kako je živeti v srcu Evropske unije. Vodilne člane Slomaka so že v jutranjih urah sprejeli v Komisiji za nacionalne manjšine in pri namestniku Evropskega parlamenta, pozneje pa še slovenska evroposlanca **Borut Pahor** in **Jelko Kacin**. Ostali smo se jim pridružili v popoldanskem programu, po ogledu kulturnih znamenitosti Bruslja, med katerimi je posebej znan Atomium. Otvoritev razstave je potekala v glavni avli Evropskega parlamenta, kjer so bili postavljeni informativni panoji, na ogled pa so bili tudi časopisi, knjige in medijska gradiva o vseh društvih zamejskih Slovencev, ki delujejo pod okriljem Slomaka. Navzoče je pozdravil predsednik koordinacije Rudi Pavšič, ki je tudi odprl razstavo. Sledila sta nagovora evroposlanca Jelka Kacina in **Mojce Drčar-Murko**, ki sta pozdravila uspešno delovanje koordinacije. V kulturnem programu sta pozornost pritegnila pisatelj **Boris Pahor**, ki je spregovoril o vlogi slovenske kultu-

re in jezika v Evropi, in mlada koroška violinistka **Nina Popotnik**; ob njeni virtuozi igri ni nihče ostal ravnodušen. Po koncu programa smo pokukali v vsakdanjik Evropskega parlamenta: ogledali smo si kongresno dvorano in druge pomembne prostore. Posebna zahvala gre poslancu Jelku Kacinu, ki je bil z našo delegacijo od vstopa v Evropski parlament in vse do slovesa. Prvi dan obiska v Bruslju smo Slovenci iz Hrvaške končali z zelo prijetnim obiskom Veleposlaništva Republike Slovenije. Naslednje dopoldne smo prosti čas izkoristili za kratek sprehod posredišču Bruslja, kjer smo se seznanili z vsemi pomembnimi znamenitostmi tega starega evropskega mesta. V popoldanskih urah nas je z velikim veseljem kot člane slovenskih društev na Hrvaškem sprejel veleposlanik Republike Hrvaške pri EU **Branko Baričević**. Predstavili smo mu delovanje naših društev, ki jih je veleposlanik zelo pozitivno ocenil in nam zaželel veliko uspeha v bodočem delovanju. Zvečer smo se dobili v Slovenski hiši, kjer so imeli predstavniki Slomaka konferenco za novinarje. Po zaključenem uradnem delu se je v Slovenski hiši nadaljevalo prijetno in sproščeno druženje, ob petju in pogovoru. Prav tako vzdušje nas je spremljalo na poti domov. Vsi smo bogatejši za nova prijateljstva in izkušnje. Z veseljem smo že začeli kovati nove skupne načrte za bodoče sodelovanje.

Franc Strašek in Matea Hotujac

KLEKLJANA IDRIJSKA ČIPKA V SPLITU

Slovensko kulturno društvo Triglav je ob deseti obletnici delovanja klekljarske sekcije pripravilo razstavo, ki je bila v Etnografskem muzeju na ogled od 5. do 20. junija. To je čas, ko Dioklecianovo palačo obiščejo številni turisti, tudi slovenski, zato so si razstavljalke upravičeno obetale velik obisk. Otvoritev razstave je spremljal kulturni program, v katerem sta sodelovala Moški oktet Orlice iz Pišec pod vodstvom **Franca Keneja** in gledališka igralka **Silvana Koštro Stanić**, ki je recitirala pesmi **Sonje Senjanović** in prebrala prozni odlomek iz knjige **Tončke Stanonik** Podobe iz čipkaste preje. O sekciji je spregovorila njena ustanoviteljica in prva učiteljica **Anka Perak Šebenik**, o strokovnem vidiku in zgodovinskem pomenu klekljanja čipk pa **Nevenka Bezić Božanić**. Program je povezovala **Vera Hrga**, ki je skupaj z vodjo sekcije **Katico Kaštelan** tudi postavila razstavo. V zgodovinskem delu so predstavljene sto let stare idrijske čipke, v drugem delu razstava sledi odmevom desetletnih stikov z drugimi klekljaricami v Sloveniji in po svetu, v tretjem delu pa so na ogled okrasni vzorci raznih motivov in uporabni predmeti, okrašeni z idrijsko čipko. Vsi člani slovenskega društva smo bili počaščeni, da je razstavo odprl pooblaščen minister slovenskega veleposlaništva v Zagrebu **Robert Krmelj**, ki je dejal, da kulturna dogajanja v izvedbi Slovencev po svetu širijo obzorja slovenske kulturne dediščine in gradijo mostove med narodi.

Danes tečaj obiskuje 22 klekljaric. Tistih vztrajnih, ki klekljajo polnih deset let, je 5. Žal je premalo mladih, zato so klekljarice tembolj vesele, ker so se jim letos pridružili osnovnošolki Ines in Ana. Obe radi obiskujeta tečaj in sta na tokratni razstavi sodelovali s svojima prvima čipkama. Doslej je imela sekcija 12 razstav, največkrat v prostorih društva. Lepoto idrijske čipke so klekljarice pokazale Šibeniku in tam živečim rojakom ter Karlovcu, Splitčani pa so si jih lahko ogledali še na sejmu Interstas v Lori, v mestni hiši in ob lanskem slovenskem kulturnem prazniku tudi v Evropskem domu v stolpu Dioklecianove palače. Na povabilo direktorja Turistične skupnosti Lepoglava so lani jeseni sodelovale na tamkajšnjem čipkarskem festivalu in se seznanile z lepo in svetovno znano lepoglavsko čipko. Nedavno so se na povabilo **Nede Oreš** udeležile 100. obletnice čipkarske šole na Pagu. Praznovanje desete obletnice sekcije smo zaokrožili 8. junija, s podelitvijo priznanj in nastopom mešanega pevskega zbora, ki letos prav tako praznuje 10. rojstni dan.

Boštjan Kordiš

Več informacij o Slomaku poiščite na spletni strani www.slomak.net.

LIPA NA MEDNARODNEM DNEVU KULTURE

V Zadru so v mesecu maju mednarodni dan kulturne raznolikosti počastili z odmevno prireditvijo v kavarni in galeriji Arsenal v starem mestnem jedru, v zanimivih in domiselno preurejenih prostorih, ki so navdušili vse navzoče goste iz Hrvaške in tujine. Prireditev so v sodelovanju z regionalnim uradom Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi pripravili predstavniki sedmih narodnih manjšin, ki se v okviru delovne skupine redno srečujejo leto dni, z namenom, da bi javnost seznanili s svojim delovanjem in krepili posluš za sprejemanje različnih kultur. V Zadru oz. Zadrski županiji poleg slovenske manjšine živijo še albanska, bošnjaška, madžarska, makedonska, srebska in italijanska manjšina. Kot uvod v prireditev so predstavili prvo številko multietničnega časopisa Zadrski most prijateljstva, edinega te vrste na Hrvaškem, namenjenega narodnim manjšinam. Tri strani so namenjene delovanju Slovenskega kulturnega društva Lipa. Zadrski mediji so projekt pozitivno ocenili; med drugim so poročali, da je časopis dobra priložnost, da večinsko prebivalstvo spozna in sprejme pripadnike manjšin, pa tudi prispevek k demokratizaciji domovine in krepitvi njene integritete. Na nedeljski prireditvi so člani društva Lipa slovensko skupnost predstavili z bogato gastronomsko ponudbo, v programu pa so sodelovali tudi člani dramske skupine reške Bazovice. Igralci z Reke so se pod vodstvom in v režiji **Aloj-**

za **Usenika** predstavili z recitacijami pesmi **Slavka Arbitra**, monologom Hlapca Jerneja in odlomkom iz komedije Glej, kako lepo se začinja dan. Za dobrodošlo zamisel, enkratni prostor, odlično organizacijo in izvedbo šesturnega programa, v katerem so se ob dobro obloženih mizah tradicionalnih kuhinj zvrstile glasbene in folklorne skupine, recitatorji in pevci, med njimi tudi znani **Kemal Monteno**, so predstavnikom manjšinskih skupnosti v Zadru pohvale kar deževalo. Predsednici Lipe **Darji Jusup** je v imenu slovenskega veleposlaništva na Hrvaškem navdušeno čestital tretji sekretar **Roman Weixler**. Med udeleženci je bil tudi predsednik Zveze slovenskih društev **Darko Šonc**. (DJ)

10 LET DRUŠTVA DR. FRANCE PREŠEREN ŠIBENIK

Letos v Šibeniku slavimo prvo okroglo obletnico - 10-letnico delovanja društva Dr. France Prešeren. Ob ustanovitvi maja leta 1996 smo bili še podružnica splitskega društva Triglav, pozneje pa smo se osamosvojili. Deset

let po ustanovitvi, 20. maja, smo v šibeniškem gledališču pripravili koncert, kot darilo mestu Šibeniku. Stekli so tudi dnevni slovenske kulture, s katerimi smo someščanom želeli predstaviti predvsem kulturno dediščino majhnega slovenskega naroda, pa tudi dosežke posameznih sekcij in članov našega društva. Na koncertu so sodelovali gosti iz Slovenije, z Dolenjskega, iz Šentjerneja, kraja mojega otroštva in mladosti. Nastopili so Vinogradniški oktet, Mešani pevski zbor Vlaste Tavčar in ansambel Blagor gluhim. Posebej veliko tremo pa so imele naše Prešernovke, saj še nikoli niso imele priložnosti nastopiti v gledališču. Program je bil odličen, vsi nastopajoči so bili enkratni in nepozabni.

Prireditev je privabila številne predstavnike političnega in kulturnega življenja Šibenske županije ter drugih slovenskih društev na Hrvaškem, prišli pa so tudi gosti iz matične domovine.

Uvodoma je bila vsem članom in prijateljem prenešana zahvala za vneto in trud, brez katerih društvo danes ne bi bilo to, kar je. Društvo je bilo ustanovljeno zaradi zavesti Slovencev, ki jih je življenjska pot pripeljala na obalo Šibenskega zaliva, zaradi zavesti, da morajo Slovenci preživeti in ohraniti slovensko identiteto, kljub družbenim in političnim potresom, ki so nastali zaradi osamosvojitve Slovenije in Hrvaške. Različnost povezuje in ponuja priložnost za tkanje kulturnih in drugih vezi med obema domovinama. Našemu društvu so čestitali predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Darko Šonc**, ki nam je poradil praktično in potrebno darilo, in sicer telefaks s kopirno napravo, predsednik splitskega Triglava nas je obdaril s prekrasno sliko, pa tudi šentjernejski župan **Franc Hudoklin**, ki je posebej zaslužen, da smo v dneh našega praznika v Šibeniku spoznavali turistične, kulturne in gospodarske znamenitosti Slovenije, ni prišel praznih rok. Mi pa smo se s šopkom posebej zahvalili naši prvi in dosmrtni častni predsednici **Gabrijeli Mikulandra**. Po koncertu pa smo se veselili v Katoliškem domu, kjer smo plesali in peli ob zvokih dalmatinske klope Romansa in ansambla Blagor gluhim, se krepčali z domačim pecivom, hobotnico, ocvrtimi ribami, jih zalivali z vinom in pivom. Naslednji dan smo goste popeljali na ogled slapov Krke, saj mi niso verjeli, da v Dalmaciji voda ne teče v hrib. Ob slovesu pa obljuba, da se vidimo v Šentjerneju.

Mira Knežević

KULTURNI DOGODKI V DUBROVNIKU

Marca smo sodelovali na slovesnosti ob 70. obletnici delovanja bošnjaškega društva Preporod. Naša mlada članica **Tanja Baletić** je nastopila v slovenski narodni noši in zapela splet slovenskih pesmi. Na kitari jo je spremljal njen mož, **Tonči Baletić**. 4. aprila smo se udeležili predstavitve knjige Pasalo je kapetane našega književnika **Mata Jerinića**. Predstavitve je potekala v teatru Marina Držića. Maja smo gostili

mešani pevski zbor Tabor iz Tabora, ki praznuje 50-letnico delovanja. Zbor je 5. maja nastopil v Cavtatu, naslednji dan pa v Dubrovniku, v cerkvi Sv. Vlaha. Cerkev je bila napolnjena do zadnjega kotička, med obiskovalci pa je bilo največ tujcev. Najprej so zapeli pred cerkvijo, ko pa so zvonovi odbili 21. uro, se je koncert nadaljeval v cerkvi. Nastop je bil za vse izjemen dogodek. 25. maja je v veliki dvorani glasbene šole Luka Sorkočević v Dubrovniku gostoval **Vojko Vešligaj** iz Maribora. Vešligaj je profesor kitare v Mariboru in dobitnik Prešernove nagrade. Koncert je bil darilo mestu in učencem glasbene šole ob koncu šolskega leta.

Majda Sekula

SPOMLADANSKE NOVICE IZ LOVRANA

Kaj smo aprila počeli v Lovranu? Med velikonočnimi prazniki, ki smo jih preživeli z družinami ali prijatelji, v društvu nismo pripravili nobenega dogodka. Pač pa smo nekaj dni pozneje sodelovali na slovesnosti ob dnevu svetega Jurija, ki je zaščitnik Lovrana in lovranske župnije. Praznik svetega Jurija, ki je tudi dan občine Lovran, je bil letos 24. aprila. Vendar so slovesnosti potekale že od 21. aprila, ko je bila v občinskih prostorih uradna proslava. Naslednji dan so se vrstile še različne kulturne in športne prireditve. V prostorih našega društva smo odprli slikarsko razstavo naših Slovenk - gospe Omerza in gospe Donadič. Razstavili sta slike s spomladanskimi motivi.

Na otvoritev so prišli tudi najvišji občinski predstavniki. Ta dan, 22. aprila, je bila v lovranskem kinu gledališka predstava čakavskega gledališča Kastavska vila. Tudi mi smo nameravali organizirati gostovanje slovenske gledališke skupine, vendar smo načrt prihranili za junij. Med prazničnimi lovranskimi dnevi so obiskovalce privabljale tudi domače restavracije, ki v tem času tradicionalno nudijo sezonsko specialiteto - šparglje na vse načine. Kdor ni bil letos ob tem času v Lovranu, naj pride prihodnje leto, ne bo mu žal!

Maj je eden najlepših mesecev v letu. Dnevi so dovolj dolgi, niso pa prevroči kot poletni. Ta mesec je kot izmišljen za različne aktivnosti in potovanja. Verjetno je tudi zato prav maja festival pihalnih orkestrrov, ki je letos že 14. potekal v Lovranu in Opatiji, in sicer pod naslovom Naš svet je glasba. Prvič so ga pripravili še v času vojnega viharja, kot odziv na norosti, ki

so se dogajale okoli nas. Naši ljudje so želeli pokazati, da so v življenju tudi lepe stvari, ne le politika, politikanstvo in vojna. In to so pokazali z glasbo. Odziv je bil izjemen, vselej z mednarodno udeležbo. Letošnje srečanje je potekalo od 5. do 7. maja, udeležili pa so se ga pihalni orkestri iz petih držav: Filharmonica Conegliaese iz Italije, Bartok Bela zeneiskola es muveszetiskola iz Madžarske, Schlosskapelle Neuhauss iz Avstrije, Pihalni orkester Vogrsko iz Slovenije in Puhački orkestar Lovran kot gostitelj iz Hrvaške. Srečanje se je končalo s skupnim mimohodom po Lovranu in skupnim muziciranjem vseh petih orkestrrov pod dirigentskim vodstvom vseh petih dirigentov, kar je bilo zelo atraktivno, saj imamo le redko priložnost poslušati 250-članski orkester. Pri organizaciji srečanja smo po naših skromnih možnostih pomagali tudi člani Slovenskega kulturno-prosvetnega društva Snežnik. Vabljeni tudi na naslednje, 15. srečanje! 27. maja so nas obiskali predstavniki slovenske skupnosti iz Kaknja v Bosni in Hercegovini. Bili so gosti reške Bazovice, v programu pa so imeli tudi obisk in ogled Lovrana. Vodila jih je **Jasna Zazijal Marušić** iz Bazovice, v Lovranu pa smo jih dočakali predstavniki SKD Snežnik **Vasja Simonič**, **Stanko Fatur** in **Vesna Božac**. V imenu lokalne samouprave jih je pozdravil član lovranskega poglavarstva **Nelo Negrić**. Po sprehodu in ogledu Lovrana smo v prostorih našega društva malo pokramljali in se slikali za spomin, nato pa obiskali še vasico Liganj in v prijetni domači atmosferi jedli maneštro, ki je bila za naše goste čisto neznan jed. Po prijetnem druženju so odšli proti Reki, pred tem pa smo jim morali obljubiti, da jih bomo obiskali v Kaknju.

Vasja Simonič

15 GODINA HRVATSKIH DRUŠTAVA PRIJATELJSTVA

Pod pokroviteljstvom Evropske federacije Društava prijateljstva je u Slovenskom domu 17. svibnja održana svečanost 15. godišnjice Hrvatskih društava prijateljstva koji djeluju u Koordinaciji društava. U Republici Hrvatskoj u brojnim gradovima i mjestima djeluje ukupno 132 HDP od čega u Zagrebu 44. Aktivnim se mogu okarakterizirati samo njih 26 koja primaju i financijsku pomoć Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske.

Uvodnu riječ je održao **Stjepan Heimer**. Zahvaljujući prvenstveno aktivnom i agilnom glavnom tajniku KPHD **Andriji Karafilipoviću**, KPHD stvorila je u mnogim većim i manjim sredinama brojne prijatelje i suradnike, koji svojim djelovanjem omogućuju provođenje određenih aktivnosti Koordinacije diljem zemlje. Zahvaljujući tome, brojni su veleposlanici posjetili više gradova, središta županija i mjesta u različitim dijelovima Hrvatske. Posebno treba istaknuti susretljivost vodećih ljudi u pojedinim sredinama, bez obzira na njihovu stranačku pripadnost, kao što su Novalja, Požega, Krk, Slatina, Rijeka, Zaprešić, Kalinovac, Varaždin, Đurđevac, Pitomača, Virovitica, Drežnica i mnoge druge, u kojima je KPHD i višekratno organizirala predavanja veleposlanika različitih zemalja i izložbe koje su stanovništvu približile nama prijateljske zemlje. Na taj je način u zadnjem petogodišnjem periodu diljem zemlje održano preko 300 predavanja i nekoliko desetaka izložbi, okruglih stolova o gospodarstvu i prijateljskih susreta građana Hrvatske i prijateljskih zemalja. Pojednost o tome i o drugim aktivnostima KPHD mogu se vidjeti u opširnoj dokumentaciji koja je dio ukupnog petogodišnjeg izvještaja.

Koordinacija je postala i mjesto koje strani veleposlanici rado posjećuju. Na njihovu najavu razgovora s glavnim tajnikom i drugim predstavnicima KPHD, u njenim je prostorima u proteklom periodu bilo 86 veleposlanika i drugog diplomatskog osoblja. Zahvaljujući dugogodišnjem intenzivnom radu na zbližavanju naroda i zemalja s Republikom Hrvatskom, HKPD je dobila mnoga međunarodna i domaća priznanja. Ujedno je i glavni tajnik HKPD **Andrija Karafilipović** samo u posljednje tri godine primio više vanjskih (rusko, kinesko, slovačko, češko) odlikovanja kao i odlikovanje Republike Hrvatske koje mu je za

izuzetan rad na međunarodnoj suradnji dodjelio predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić**, isto hrvatsko odlikovanje dodjeljeno je i predsjedniku Izvršnog odbora KPHD **Stjepanu Heimennu**. Sva su ta priznanja ujedno i podrška Koordinaciji i poticaj za njen daljnji rad.

Potrebno je posebno napomenuti da usprkos financijskoj povezanosti s MVPEI i KPHD društva djeluju samostalno i nisu ničija politička produžena ruka. Takvo određivanje i položaj KPHD i društva omogućuju im korektnu i opširnu suradnju s različitim političkim i državnim entitetima i institucijama.

Svečanost koja je upriličena i proslavi 12 godišnjice Hrvatsko-kineskog društva i 12. godišnjice Hrvatsko-talijanskog društva naučili su predstavnici MVP Republike Hrvatske kao i 5 članova predstavnika vanjskih poslova Narodne Republike Kine koji su boravili u Hrvatskoj nekoliko dana na poziv narodnog izaslanika-veleposlanika te potpredsjednika Evropske i svjetske federacije tajnika Koordinacije HDP **Andrije Karafilipovića**, koji je predstavio prigodan kulturno-umjetnički program. **Sir Michael Bull**, engleski povjesničar te **Ivica Kunej** izveli su recital u čast Kine "Da se ne zaboravi". U glazbenom programu su nastupili primadona **Gertruda Munitić** i prvak opere HNK **Hrid Matić** uz klavirsku pratnju **Maria Čopora**. Nastupio je i jazz trio sa solisticom **Zrinkom Matić** uz glasovirsku pratnju **Mara Marketa** i bas gitaru **Srdana Nogića**. Otvorena je bila i izložba slika sekcije Hrvatsko-talijanskog društva i njenih članova **Zinke Serdarević Karafilipović** te **Hrida Matića**.

Polona Jurinić

DNEVI SLOVENSKEGA TURIZMA V OSIJEKU

V organizaciji turistične agencije Media kontakt iz Zagreba je 17. in 18. maja na osiješkom trgu Anteja Starčevića potekal sejem slovenskega turizma 2006. Predstavilo se je 20 turističnih organizacij oziroma podjetij ter turističnih krajev iz vse Slovenije, med njimi Terme Čatež, Dolenjske toplice, Kranjska gora, Postojna, Lipica, Brežice in Maribor. Sejem je bil zanimiv dogodek in ga je obiskalo nekaj tisoč Osiječanov. Slovenija je predstavila svojo turistično ponudbo in povabila Slavonce v Slovenijo. Ob koncu so pripravili zanimivo tombolo, ki jo je vodil TV-voditelj **Mirko Fodor**. Srečni izžrebanci so dobili 20 brezplačnih vikend paketov v različnih turističnih krajih Slovenije. Med najbolj srečnimi izžrebanci je bil **Zvonko Horvat**, mož slovenske pisateljice **Sabine Koželj Horvat**, ki živi v Osijeku. Zadel je nagradno bivanje v Hotelu Otočec. (zh)

RUDOLF FRANCL: KRIVI SO TISTI, KI SO NAS POVABILI

Z legendarnim opernim pevcem **Rudolfom Franclo**m sem se pogovarjala konec maja, le nekaj tednov potem, ko je postal častni občan mesta Ljubljana. S tem laskavim nazivom so se mu ljubljanski mestni svetniki zahvalili za izjemen prispevek k slovenskemu opernemu življenju. To je že drugo pomembno priznanje, ki ga je prejel v samostojni Sloveniji; pred šestimi leti ga je tedanji slovenski predsednik **Milan Kučan** odlikoval s srebrnim častnim znakom svobode. Gospod Francl, čil in veder gospod pri 86 letih, me je sprejel v svojem stanovanju, v enajstem nadstropju ene od bežigrajskih stolpnic, od koder se odpira čudovit pogled na ljubljanski grad. "In ko je jasno vreme, se vidijo tudi Alpe", mi pravi, tik preden začneva kratko obujanje spominov na zagrebška leta in bogato operno pot.

Prebrala sem, da ste se prav v Zagrebu odločili, da boste stopili na operno pot. V knjigi Primoža Kureta Sto slovenskih opernih zvezd piše, da ste leta 1934, kot 14-letni deček, v zagrebški Operi gledali brata, tedaj že uveljavljenega opernega pevc, kako je v vlogi Cavaradossija pel skupaj s slovito Zinco Kunc.

- To je bila res prelomnica. Vendar pa sem bil še premlad, da bi dokončno sprejel takšno odločitev. Predvsem pa me je tedaj še močno zanimal nogomet; bil sem namreč najmlajši član kluba Jadran, kjer sem bil pet let vratar. Ko sem se leta 1939 odločil, da bi šel v Zagreb, je bil brat prepričan, da prihajam v nogometni klub Građanski, kjer se je kratek čas preizkušal tudi on, a se je v pričakovanih zmotil. Odločil sem se namreč, da se vpišem na Glasbeno akademijo.

Petje in nogomet se mi zdita povsem nezdržljiva svetova. Imata morda kaj skupnega, kar ni vidno na prvi pogled?

- Petje in šport sta bila moja ljubezen. In to jima je skupno. Športno udejstvovanje mi je tudi pomagalo pri učenju petja. Imel sem namreč izjemno dolg dah, v enem dihu sem lahko odpel kar deset taktov.

Vrniva se v leto 1939, ko ste se vpisali na

zagrebško Glasbeno akademijo.

- Petja me je učila profesorica **Marija Kostrenčič**, ki je pred tem poučevala mojega brata, vendar je pouk trajal komaj tri mesece, saj se je začela vojna in sem moral na vrat na nos, tako rekoč z zadnjim vlakom, pobegniti iz Zagreba. V Ljubljani sem nato poiskal profesorja Julija Betetta, ki me je takoj sprejel za svojega učenca. Bil je čudovit učitelj, znal me je vzpodbujati tudi v trenutkih, ko se mi je zdelo, da bi moral odnehati. Na nekem študentskem pevskem tekmovanju sem pel arijo iz FLOTOVE MARTE, ki pa je bila prezahtevna in sem se pri zadnjemu B-ju zmotil. Rekel sem si – s teboj ne bo nič, a me je Betetto prav po očetovsko prepričal, da se ni podrl svet. V naslednjih mesecih mi je dal toliko tehničnega znanja, da se nisem nikoli več bal in da nisem pred nobenim pevskim nastopom nikoli več občutil treme. Le govoriti mi je bilo vedno težko in še danes imam tremo...

Vaša kariera pa ni šla gladko naprej, saj je vanjo že drugič – če štejemo zagrebške dogodke – posegla vojna. Ljubljano so okupirali Italijani.

- Neke noči so na vrata našega ljubljanskega stanovanja potrkali Italijani, me brez pojasnil odpeljali v kasarno in me po 14-dnevnem zasliševanju deportirali v taborišče Gonars. Spomnim se, da so nas peljali z živinskimi vagoni in nekje pri Viču sem sotrpine prosil, naj me dvignejo, da skozi režo pogledam ven in morda še zadnjič vidim Ljubljano. A sem preživel, Italija je kapitulirala in po 17 mesecih

internacije sem se vrnil domov.

In že leto dni pozneje ste debitirali v ljubljanski Operi, v vlogi Wilhelma v Thomasovi Mignon.

- Brž po vrnitvi v Ljubljano sem poiskal profesorja Betetta, začela sva vaditi in že po nekaj mesecih, 21. oktobra leta 1944, sem prvič nastopil. Moj glas med internacijo ni nič trpel, to je že res, težava pa je bila, ker sem bil močno shujšan. Imel sem kakšnih 50 kilogramov. Kar niti ne bi bil problem, če ne bi imel v svoji prvi predstavi za partnerico MILO KOGEJ, ki je bila imenitna pevka, vendar je tehtala vsaj 20 kilogramov več od mene. In pomislite, v predstavi bi jo moral v naročju odnesti iz gorečega gradu. Sprva smo razmišljali, da bi mi v tem prizoru pomagali štirje statisti, nato pa so malce znižali stopnice in sem nalogo izpeljal sam. Pravzaprav se je odlično razpletlo!

In kako vas je pot zanesla v Beograd in nato v Zagreb? V Ljubljani ste bili nadvse uspešni, nato pa iznenada – leta 1952 – slovo.

- V Ljubljani se je v nekem obdobju zapletalo. Politično. Ne želim obširno govoriti o tem, lahko povem le to, da sem v tistih časih večkrat pel Ave Marijo v cerkvah, tudi na kakšni poroki, in to nekaterim ni bilo povšeči. Začel sem izgubljati vloge. Nato sem leta 1952 srečal OSKARJA DANONA, ga vprašal, če v Beogradu potrebujejo kakšnega tenorista in brž je prišlo povabilo, ki sem ga seveda sprejel. Vendar ni bilo tako, kot sem pričakoval. V tisti sezoni sem v beograjski Operi pel le v šestih predstavah. To je bilo manj predstav, kot sem jih kot gostujoči

pevec v isti sezoni odpel v ljubljanski Operi. Preveč sem bil prost, premalo sem delal. Začel sem se ozirati po novem delu. V RIGOLETU me je slišal DR SACHS in me povabil v Zagreb. Povabilo sem brez pomišljanja sprejel. Rekel sem si - šel bi tudi peš, da se le rešim Beograda.

V Zagrebu ste ostali tri sezone in ustvarili nekaj nepozabnih vlog, med njimi WERTHERJA v istoimenski operi in prav tako naslovnega junaka v operi Benamina Brittna Peter Grimes.

- Tudi meni sta se v spomin vtisnili operi, ki ju omenjate. Pri Wertherju sem prvič začutil, da je med zagrebško publiko zavrelo in da me je sprejela za svojega. Pri Grimesu pa je bil na premieri tudi avtor, ki je bil z mojo interpretacijo zadovoljen, čeravno je bila to pevsko in igralsko izredno zahtevna in težka vloga. Zelo rad sem nastopal z različnima pevkama **Marijo Podvinez** in **Marijano Radev**. Res sta bili izjemni. Spomnim se tudi nekaterih predstav, na katerih sem nastopal z bratom Ivanom.

Se vam je iz zagrebškega obdobja v spomin vtisnila še kakšna zanimiva podrobnost, morda z odrskih desk? Ali pa iz zasebnega življenja? O oboževalkah, ki jih najbrž ni primanjkovalo?

- Rad sem živel in delal v Zagrebu. Seveda, tudi pisma oboževalk so bila, vendar me niso prav nič ganila. To je bilo zelo umirjeno življenjsko obdobje, v katerem sem ves prosti čas preživel z ženo in hčerko, s katerima sem stanoval blizu Mirogoja. Mogoče bi vas zanimala anekdota iz profesionalnega življenja, ko smo leta 1953 gostovali v Londonu. Veste, to so bili časi, ko je marsičesa primanjkovalo. Da med gostovanjem v Londonu ne bi bili lačni, so nam v Zagrebu priskrbeli velike Gavrilovičeve suhe klobase. Vsak pevec je dobil eno. Prva nadloga je bila, da v Londonu nismo imeli kam z njimi. Ker v hotelskih sobah seveda ni bilo hladilnikov, smo jih obesili na zunanjo stran oken, a smo jih morali hitro umakniti, saj nam je londonski bobi prišel povedat, da to ni dovoljeno in da se ne spodobi. Naslednja nadloga je bila, da smo bili zaradi prehranjevanja s suhimi klobasami zaprti. Težave s prebavo so se rešile potem, ko so nas povabili na jugoslovansko diplomatsko predstavništvo, kjer smo se do sitga najedli kislega zelja. Spomnim se tudi, da sta bila v londonski operni dvorani med predstavo Era z onega sveta tudi dva člana izgnane kraljevske družine, ki sta med predstavo začela kričati: "Zašto svirate ovo kolo? Zašto ne svirate kraljevo kolo?" Nič čudnega, da je po vseh teh dogodivščinah jugoslovanski konzul, ki nas je spremil na londonski kolodvor, glasno vzkliknil: "Hvala bogu! Uspelo je! Vsi se vračajo domov!"

Kako pa je bilo peti v hrvaščini? Nekje sem prebrala, da ste peli v desetih jezikih?

- Rad sem pel v hrvaščini, saj sem v tem jeziku čutil enako, kot v slovenskem jeziku. Pomembno pa je prav to, kako čutiš jezik in ali v njem lahko izraziš čustva. V bistvu mi je to uspevalo v vseh jezikih, razen v makedonščini. Niti danes si ne znam pojasniti, zakaj. In še zadnje vprašanje o hrvaškem opernem prizorišču: kako si razlagate zanimivo dejstvo, da na Hrvaškem skozi desetletja kraljujejo slovenski tenoristi: **Fran Gerbič, Josip Rijavec, Mario Šimenc, Ivan Francl, Josip Gostič, Noni Žunec, Josip Šutej, Janez Lotrič, Branko Robinšak**. In seveda vi.

- Kaj naj rečem? Če se lahko malo pošalim, bi rekel: krivi so tisti, ki so nas povabili...

In Rudolfa Francla so leta 1956 povabili v Düsseldorf, kjer je ostal do leta 1963, potem pa se vrnil v domovino, kjer je bil do upokojitve član ljubljanske Opere. V spomin na ustvarjalna leta so mu ostala številna priznanja, nekaj plošč, fotografije, časopisni izrezki. In pa zvezek, na katerem piše: Operna kariera Rudolfa Francla. Vanj je natančno in vestno vpisal vseh 1.628 predstav in koncertov, ki jih je odpel od svoje prve sezone 1944/45 do slovesa od opernih desk v sezoni 1978/79.

Ilinka Todorovski

SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI: V ZNAMENJU PLOVANJE IN NLB

Za slovensko-hrvaške odnose je bilo obdobje od marca do začetka junija precej mirno. Po stari praksi se je zgodilo nekaj incidentov, med njimi "padec" Joška Jorasa v Dragonjo, zunanji ministrstvu pa sta si izmenjali nekaj not in pisem, povezanih z Novo ljubljansko banko in mejno točko Plovanija.

Sredi marca je **Dimitrij Rupel**

zaostрил pri varčevalcih LB, saj je slovensko zunanje ministrstvo (MZZ) v Stališču o prevzemu jamstva nekdanje SFRJ za devizne hranilne vloge napovedalo, da bo Slovenija rešitev tega problema "pravno in politično upravičeno zastavila v pristopnih pogajanjih kot pogoj za pristop Hrvaške k EU", sosedu pa naj bi upoštevala sprejete mednarodnopravne obveznosti in nadaljevala pogajanja o nerešenih deviznih vlogah, kot določa dunajski nasledstveni sporazum. V obširnem, petnajst strani dolgem dokumentu tudi piše, da "Slovenija ni imela ne premoženjske ne kakšne druge materialne koristi iz poslovanja LB, glavne podružnice Zagreb, je pa imela od tega korist Hrvaška, zato je nedvoumno jasno, da je pravična razdelitev te obveznosti nekdanje države lahko le v skladu s te-

ritorialnim načelom, ki ga zastopa Slovenija". V bilanci zagrebške LB, ki ji je hrvaška centralna banka julija 2000 poslala nalog za zaprtje žiro računa, je bilo po stanju 31. 12. 2005 za 172 milijonov evrov obveznosti iz približno 132 tisoč deviznih vlog, je povedal predsednik uprave "stare" LB **Borut Ožura**. Po drugi strani pa je imela podružnica po podatkih MZZ na omenjeni dan v svoji bilanci tudi za 484 milijonov evrov spornih in dvomljivih terjatev (znesek je tako visok zaradi visokih hrvaških zamudnih obresti), predvsem do hrvaških pravnih oseb.

Izjava, ki bi morala odnesti Rohatinskega Slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel je ob robu srečanja zunanjih ministrov v Salzburgu komentiral tudi slovensko-hrvaški spor zaradi deviznih vlog. "Hrvaški guverner **Željko Rohatinski**," je dejal minister Rupel, "si je privoščil izjavo, da belgijski banki KBC ne bo dovolil vstopiti na hrvaški trg, dokler LB, ki je povezana s KBC, ne bo odpravila problema deviznih varčevalcev. V Italiji je takšna izjava," je nadaljeval Rupel, "odnesla guvernerja njihove nacionalne banke. Ker je italijanski guverner z nacionalističnimi izgovori skušal preprečiti delovanje tuje banke v Italiji, je moral oditi." Takšne izjave so po Ruplovem mnenju globoko "protievropske" in pomenijo kršitev temeljnega evropskega načela o prostem pretoku kapitala. Hrvaška je leta 2001 na Dunaju podpisala sporazum o nasledstvu, v skladu s katerim se vprašanje deviznih vlog varčevalcev rešuje v banki za mednarodne poravnave v Baslu. "Hrvaška," je nadaljeval Rupel, "je na začetku ta model reševanja sprejela in se udeleževala sestankov v Baslu, nato jih je zapustila. Čez nekaj časa smo zasledili izjave, da Hrvaška tega problema ni več pripravljena reševati multilateralno - kot predvideva sporazum, ki ga je sama podpisala - temveč bilateralno. Pri tem lahko izrazim samo začudenje," je dodal. Po razpadu Jugoslavije so se nastale države dogovorile, da bodo prevzele jamstva za vloge, za katere je poprej jamčila federacija. Sprejeto

je bilo teritorialno načelo. "Garant za devizne vloge na ozemlju Slovenije je Slovenija, na ozemlju Hrvaške je Hrvaška. Slovenija je poplačala vse devizne vloge na svojem ozemlju, ne glede na to, od kod so bile banke in varčevalci," je dejal zunanji minister.

Slovenija ne more ustaviti Hrvaške Slovensko pogojevanje vstopa Hrvaške v Evropsko unijo z reševanjem vprašanja LB v okviru sukcesije nekdanje SFRJ ni smiselno, pa je ocenil hrvaški predsednik **Stjepan Mesić**, saj Slovenija ne more ne

pospešiti ne

ustaviti hr-

vaškega

vstopa v

Unijo.

"To je

manjša

nepotrebno

razkazova-

nje

mišic,"

je ocenil

Mesić, ki

je prepričan, da je problem LB treba urediti - saj je rešljiv. LB bi morala vrniti denar starim varčevalcem s kreditom, za katerega bi jamčila Slovenija, NLB pa bi lahko po tem na Hrvaškem delovala kot vsaka druga banka, dodaja hrvaški predsednik. Da je popolnoma neprimerno, da Slovenija članstvo v EU izkorišča za pogojevanje in pritiske, pa je ocenilo hrvaško zunanje ministrstvo in opozorilo, da je predmet pogajanj med Hrvaško in EU pravni red Unije, vprašanje dolgov LB pa vprašanje zasebnopravnega odnosa banke in njenih varčevalcev. "Hrvaški varčevalci so položili svoj denar v LB, glavno podružnico Zagreb, in upravičeno pričakujejo, da jim bo banka izplačala prihranke s pripadajočimi obrestmi. LB in Slovenija jim odrekata pravico do premoženja že 12 let," opozarja ministrstvo.

Bojuje se tudi KBC Boj med Slovenijo in Hrvaško poteka tudi preko KBC, ki zaradi domnevnega dolga LB ne more dobiti dovoljenja za delovanje na hrvaškem bančnem trgu. KBC želi kupiti

HVB Splitsko banko, zadnjo pomembnejšo banko, ki je naprodaj. Zaradi tega je KBC že večkrat protestirala pri hrvaških oblasteh in jim napovedala tudi boj preko evropske komisije. Guverner Hrvaške narodne banke (HNB) Željko Rohatinski je ponovil stališče, da se odločitev HNB ne bo spremenila: "Dovoljenja za vstop na trg ne bo brez vračila neprenesene dela deviznega varčevanja in obresti." Rohatinski je prepričan, da je aktualiziranje tega vprašanja povezano z namero slovenske države, da omogoči vstop NLB na hrvaško tržišče, ne pa z reševanjem tega odprtega vprašanja. Diskrecijska pravica vsake centralne banke je, da oceni, ali je poslovna banka, ki želi poslovati na njenem državnem teritoriju, ustrežna. "Negativno stališče o posamični banki na tej podlagi ne kaže na kršitev mednarodnih pravnih norm. Govoriti, da država, v kateri je 92 odstotkov bančnega sektorja v tuji lasti, omejuje prost pretok kapitala, je absurdno," je dejal Rohatinski.

Ne bodo se spuščali na slovensko raven Vodstvo HNB je tudi uradno sporočilo, da je zanj nesprejemljivo, da bi NLB ali katera koli njena solastnica stopila na hrvaški bančni trg, dokler ne bo poplačan vsaj tisti del varčevanja, ki ni bil prenesen na Hrvaško. Vrh HNB dodaja, da so slovenski predstavniki zadnje dni "ignorirali in sprevrčali neizpodbitna dejstva", "žaljivo diskvalificirali" in celo grozili z blokado Zagreba na poti v EU. O tezi, da Slovenija nima obvez do hrvaških varčevalcev (ki so deponirali denar v poslovalnicah LB na Hrvaškem), pravijo, da glavna podružnica LB od leta 1989 ni bila pravna oseba, ampak podružnica, ki je poslovala za račun matične banke, ki jamči za obveznosti z vsem svojim premoženjem in brez omejitve. Torej so varčevalci ostali v pogodbenem odnosu z matično banko. V centralni banki pravijo, da obveznosti LB niso prenehale veljati z razpadom SFRJ, ki je jamčila za devizne vloge. Jamstvo se aktivira le, opozarjajo v HNB, kadar gre banka v stečaj. To se v primeru LB ni

zgodilo.

Še včeraj sporno, danes že hrvaško? Majsko sporočilo hrvaškega zunanjega ministrstva, da sta mednarodni mejni prehod Plovanija (ki je v resnici začasna nadzorna točka) in hiša Joška Jorsa nesporno na hrvaškem državnem ozemlju, je bil še en primer hrvaške politike izvršenih dejstev. Območje zadnjih nekaj kilometrov (nedoločene) meje med državama je bilo po osamosvojitvi obeh držav za Ljubljano in Zagreb "sporno", s sistematično politiko pa je Zagreb v zadnjem desetletju razglasil ta območja za nesporno hrvaška. Problem mejnega prehoda Sečovelje/Plovanija je nastal takoj ob osamosvojitvi Slovenije. Na kraju, kjer zdaj stoji začasna hrvaška nadzorna točka, je mejni prehod začela urejati Slovenija. Po hrvaškem opozorilu, da gre za sporno ozemlje, je naša država mejni prehod zgradila globlje na svojem ozemlju. Maja 1993 je Hrvaška brez slovenskega soglasja začela graditi svoj prehod na lokaciji, ki je v sečoveljski katastrski občini, 60 metrov od njene meje. Nekaj dni po začetni gradnji je slovensko MZZ protestiralo, odgovora na noto pa ni dobilo. Zunanji ministri sta se nato dogovorili, da se gradnja ustavi, vendar Hrvaška dogovora ni spoštovala. Konec maja 1993, ko je Hrvaška hitro gradila prehod, tudi pod varstvom večjega števila oboroženih policistov, je Slovenija protestirala drugič, vendar tudi tokrat odgovora na noto ni bilo. Konec maja je Hrvaška le prenehala graditi prehod. Tik pred koncem leta je Slovenija prejela hrvaško noto s prošnjo za nadaljevanje gradnje mejnega prehoda, marca 1994 pa je Slovenija to prošnjo zavrnila in predlagala, naj Zagreb premakne mejni prehod na nesporno hrvaško ozemlje. Takratni predsednik vlade **Janez Drnovšek** je v pismu kolegu **Nikiću Valentiću** maja 1994 zapisal, da hrvaška s svojim v z t r a j a n j e m poskuša vpliva-

ti na določitev poteka državne meje. Drnovškova ugotovitev se je pokazala za točno, Hrvaška je igrala na karto izvršenih dejstev. Desetletje za tem, ko so na hrvaški nadzorni točki začeli večji incidenti (aretacija Podobnika), so predstavniki Hrvaške zatrjevali, da je ozemlje, na katerem se je zgodil incident, ves čas pod hrvaško jurisdikcijo. Nihče pa seveda ni omenjal Valentića, ki je 18. maja 1994 v pismu Drnovšku zapisal, da je gradnja prehoda začasna in da lahko vse objekte odstranijo v petih dneh. Poleg tega je v imenu Banskih dvorov jamčil, da začasna dela na Plovaniji ne prejudicirajo državne meje. Zaradi tega pisma vlada na Hrvaškem nekakšna izguba spomina, ki jo je nadomestilo prepričanje, da so sporna ozemlja poslej le še hrvaška. Svoj prav Hrvaška dokazuje tudi tako, da je Slovenija sedanji mejni prehod prijavila Uniji kot enega od prehodov na zunanji meji EU. Težava je tudi v sporazumu Drnovšek-Račan, ki ga Hrvaška ne priznava, vendar pa kljub ostremu zavračanju sporazuma uporablja vse tisto, kar ji v njem ustreza. Zato je zanj celotna meja na kopnem določena, torej tudi območje Jorasove hiše, o statusu katere sta se Ivica Račan in Janez Drnovšek dogovorila tik pred sklenitvijo sporazuma. Sporazum je, na primer, tudi edini dokument, ki Jorasovo hišo umešča na Hrvaško, če se mu Hrvaška seveda ne bi odpovedala.

Ozemlje je slovensko Temperatura med prestolnicama se je maja dvignila zaradi cvetličnih korit na "Jorasovi poti" pri hrvaški začasni kontrolni točki Plovanija oziroma zaradi pojasnil slovenskega MZZ, da hiša Joška Jorsa stoji na ozemlju, "ki je bilo na dan osamosvojitve, in je zato še danes, slovensko". Hrvaškega MZZ pa niso zmotile le te navedbe slovenskega ministrstva, ampak tudi ponovna napoved, da bo slovenska vlada poskušala izkoristiti čas hrvaških poga-

janj z EU za rešitev mejnega problema. V Zagrebu so opozorili, da je temelj za reševanje problemov resnični, objektivni in korektni prikaz dosedanjih pogajanj o razmejitvi na morju in vrnitvi dolga LB. Tudi v tem pismu hrvaška diplomacija vztrajno navaja le mejo na morju in namiguje, da je meja na kopnem že določena. Hrvaška se v odgovoru sklicuje na zapisnik iz leta 1994; z njim je po prepričanju Zagreba mejni prehod Plovanija določen kot mednarodni mejni prehod, to pa da potrjuje, da je na Hrvaškem. Z noto je to Slovenija potrdila leta 2002. Na Hrvaškem odločno zanikajo, da bi bilo v kakršnem koli pismu med nekdanjima predsednikoma vlad zapisano, da je prehod začasna kontrolna točka. Slovensko ministrstvo pa je pojasnilo, da je Hrvaška nasprotovala postavitvi slovenskega mejnega prehoda v Mlinih, "Slovenija pa je v osamosvojitvenih časih zaradi ohranitve prijateljskih odnosov med državama ustavila gradnjo mejnega prehoda na tej lokaciji", saj je Sloveniji grozil vojaški spopad z Jugoslovansko armado. Na isti lokaciji je Hrvaška, kljub slovenskim protestom, pravi uradna Ljubljana, "nadaljevala pripravo terena in gradnjo največjega objekta nadzorne točke v tem delu Istre". Zunanje ministrstvo dodaja, da je bil objekt zgrajen v celoti na ozemlju Slovenije. Hrvaška je sicer ves čas odgovarjala, da je objekt začasne narave in da mejni prehod ne prejudicira meje. Slovensko ministrstvo še opozarja, da ne glede na zapisnik Slovenija s Hrvaško ni sklenila nobenega mednarodnega sporazuma, saj bi takšna mednarodna pogodba, v kateri bi bila navedena tudi začasna kontrolna točka Plovanija, pomenila prejudiciranje meje in bi bila v nasprotju s slovenskimi stališči.

Rok Kajzer in arhiv Dela

JOSIP GORUP

Na Reki in širšem območju županije so v skupni dediščini tudi dela materialne in duhovne kulture, ki so nam jih zapustile osebe slovenskega rodu. Eni so tu živeli ves čas, drugi so se zaustavili za določeno obdobje, a dovolj, da so se v svojem času uspeli zapisati v zgodovino in kulturno dediščino mesta.

Nekateri izmed njih so svoje zadnje počivališče našli na reških pokopališčih Kozala in Trsat, ki sta vpisani v Register kulturne dediščine Republike Hrvaške. Med njimi so gledališčnik **Rade Pregarc**, trgovec **Franc Jeloušek**, tudi častni občan Ljubljane, in **Karlo Schoenbeck**, osrednja osebnost pa je **Josip Gorup pl. Slavinski**, industrialec, veleposestnik in mecen (med drugim tudi **Simonu Gregorčiču**), znan kot velik domoljub in pokrovitelj številnih kulturno-prosvetnih, šolskih in humanitarnih društev, častni občan različnih društev in petdesetih mest, med njimi tudi Reke in Ljubljane.

Josip Gorup (1834 - 1912) se je na Reko preselil iz Trsta v sedemdesetih letih 19. stoletja. Bil je eden izmed ustanoviteljev in delničarjev reške parniške družbe Ungaro-croate, ravnatelj Hrvaške banke in hranilnice za Primorje in glavni delničar tvrdke Lloyd austriaco. Zahvaljujoč spretnemu obračanju kapitala, podjetnosti in marljivemu delu si je pridobil veliko imetje in postal eden izmed najbogatejših ljudi svojega časa. Na Reki je zgradil poslopje Grand hotela Europa (danes so v njem uradi Primorsko-goranske županije), eno najlepših zgradb moderne Reke ter številne večstanovanjske hiše; v njegovi nekdanji vili je danes Onkološki oddelk reškega KBC-ja, mavzolej na pokopališču Kozala pa je na seznamu treh mavzolejev, vpisanih v Register

kulturne dediščine Republike Hrvaške. Vsi ti objekti so danes del središča mesta in njegovega zgodovinskega jedra. S kvalitetnim oblikovanjem in uvrstitvijo v urbano mestno tkivo so prispevali k spomeniški valorizaciji arhitekturnih vrednot.

Mavzolej družine Gorup je ena izmed najmočnejših historicističnih grobnic na pokopališču Kozala. Josip Gorup je projekt naročil po prezgodnji smrti svoje soproge Ane (rojene Perghoffer, 1843), matere njenih osmih otrok. Grobnica je bila zgrajena leta 1882 po projektu takrat že uveljavljenega hrvaškega kiparja **Ivana Rendića**, družinskega prijatelja iz Trsta, ki je na obeh pokopališčih zapustil kar nekaj dragocenih del, v kiparskem in arhitektonskem opusu prepoznavnih po značilni uporabi arhitektonskih in dekorativnih elementov bizantinske umetnosti. Za sanacijo mavzoleja, ki ga je močno načel zob časa, so mestne oblasti zagotovile sredstva (1.600.000 kn), reški Zavod za spomeniško varstvo pa konzervatorski elaborat (avtorici **Gordana Grčić Petrović** in **Duška Gržeta**, v sodelovanju z **Nenadom Labusom**, raziskovalcem biografskih podatkov za seznam pokojnikov, pomembnih v zgodovinskem razvoju mesta).

In še slovenski prispevek k reški dediščini: projekt je v okviru prizadevanj za sanacijo propadajočih grobnic in ovrednotenje vloge še neznanega števila rojakov aprila lani napovedal Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije. Gre za vrsto monografskih brošur, ki bi se povezale v tematsko celoto, prva, namenjena gledališčniku **Radetu Pregarcu**, pa predstavila v okviru 60. obletnice Slovenskega doma KPD Bazovica v začetku kulturne sezone 2006/2007

Duška Gržeta

(prispevek je povzetek referata na posvetu Etnološka dediščina in kulturna podoba Slovencev na Hrvaškem oktobra 2005 v Slovenskem domu v Zagrebu)

SLOVENSKA ARHITEKTURA 2000-2005

- 2. marca so v Društvu arhitektov Zagreba odprli razstavo del članov Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije. Razstava je bila pred tem, novembra lani, postavljena v Cankarjevem domu v Lju-

bljani. Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije vsako leto podeli strokovna priznanja za največje dosežke svojih članov, s čimer želi vzpodbuditi ustvarjalno delo in usmeriti pozornost širše javnosti na kakovostno arhitekturo in njeno kulturno razsežnost.

TROBECOVE PEČI NAPOLNINE KSET

- Po dveh desetletjih je rock skupina Trobecove krušne peči spet na sceni. Zagrebški publikli so se predstavili 4. marca v KSET-u. Od njihovih nastopov v 80. letih

se je marsikaj spremenilo, zato zdaj igrajo le nove pesmi. V KSET-u ne pomnijo, kdaj so gostili toliko obiskovalcev s sivimi lasmi, kot tokrat. Rock skupina se imenuje po slovenskem serijskem morilcu **Metodu Trobcu**, ki je svoje žrtve sežigal v krušni peči.

MADŽARSKO ODLIKOVANJE ZOLTANU GABORU

- Marca je madžarsko kulturno ministrstvo akademskega slikarja **Zoltana Gabora** odlikovalo za "izstopajoče kulturno delo v madžarsko-slovensko-hrvaškem kulturnem krogu" in za življensko delo. Njegova dela iz ciklusa Štirje letni časi so bila na ogled na slovenskem veleposlaništvu v Budimpešti. Avtor na oljnih platnih velikega formata slika zgodovino rodne Lendave, iz katere je odšel na Likovno akademijo v Zagreb, kjer živi in dela še danes. O tem, da njegovo delo sodi v srednjeevropski umetniški krog, dokazuje tudi trijezična monografija, avtorice **Judit Csuka-Zagorec**.

KAMNITE ZGODBE MARIJE BRAUT

- 5. marca je bila v Fotogaleriji Lang v Samoboru odprta razstava fotografij **Marije Braut** Kam-

nite zgodbe, 2004, Bale (Istra). Marija Braut s posebno ostrino svojega notranjega očesa opaža gradbene in arhitektonske detalje, ki govorijo o lepoti nekdanjega življenja, o zobu praznega časa in sedanjem stanju, v katerem se preteklost pojavlja kot nostalgija, sedanjost kod melanholija, prihodnost pa kot utopija. Žarki sonca, ki se prebijajo skozi kamnito ulico, vlivajo nekaj upanja. Tišina njenih slik istrskega mesteca Bale je vsekakor boleča.

NAGRADA HRVAŠKEGA ARHEOLOŠKEGA DRUŠTVA

- 14. februarja so v palači Matice Hrvaške podelili nagrade **Don Frana Bulića**. Častni član Hrvaškega arheološkega društva je med drugimi postal **Ivan Tušek** iz Maribora.

RAZSTAVA JAPONSKIH LESOREZOV

- V sodelovanju s Slovensko akademijo znanosti in umetnosti so bili marca v Kabinetu grafike HAZU razstavljeni grafični listi iz

zapuščine arhitekta **Ivana Jagra** (1871-1959). Ta "homo universalis" je ob ukvarjanju z arhitekturo in urbanizmom proučeval razne kulture, etnične skupine, komparativno lingvistiko, filozofijo, zgodovino in strastno zbiral na potovanjih po Kitajski in po vzhodnih deželah. V Zagrebu je bilo predstavljenih tristo grafičnih listov iz obdobja "edo", zadnjega obdobja tradicionalne japonske kulture. Grafike odpirajo nov pogled v japonsko civilizacijo in kažejo na kompleksnost množične kulture.

GOGA V OSJEKU

- V osješkem HNK-ju je bila 14. marca premierno izvedena drama **Dogodek** v mestu Gogi Slavka Gruma. Režijo je podpisal mladi slovenski režiser **Rene Maurin**, osješki publikli znan po Desdemoni, ki še vedno živi na

deskah tamkajšnjega gledališča. Ta konstruktivistična-fantastična drama ima v Sloveniji posebno mesto (kot npr. Krleževa Gospoda Glembajeva). Publika je s simpatijami sprejela to nenavadno zgodbo.

AMADEUS NA REKI

- 16. marca je bila v HNK Ivana pl. Zajca na Reki premierno izvedena drama z glasbo Amadeus, ki je nastala po drami in istoimenskem scenariju **Petra Shaffera**. Gledališki režiser **Tomi Janežič** je s to predstavo odprl tudi danes

aktualna vprašanja, ki se nanašajo na dva različna svetova - na Salierija in Mozarta: na eni strani uspešno in urejeno življenje Salierija, na drugi pa Mozartovo kaotično življenje, življenje obkroženo s smrtjo, stalnimi selitvami, problemi z očetom, soprogo...

MONOGRAFIJA

O MAROTTIJU

- 17. marca je bila v Gavelli predstavljena monografija o Josipu **Bobiju Marottiju**. O monografiji in o umetniku so govorili

avtorica **Antonija Bogner Šaban**, Marottijevi kolegi **Pero Kvirgić**, **Zlatko Vitez** in **Goran Grgić**, ravnatelj Gavelle **Darko Stazić**, načelnik Mestnega urada za kulturo **Pavle Kalinić** in urednik monografije **Bože Čović**. Monografija je bila predstavljena v petek opoldne, natanko 65 let potem in na istem kraju, kot je davnega leta 1954 Marotti prvič nastopil kot profesionalni igralec. Predstavitev so obogatile fotografije in odlomki iz Marottijevih filmov in predstav. Najlepše darilo slavljencu sta bila do zadnjega sedeža napoljena dvorana in recitacija antologijske Ni med cvetjem ni pravice, ki jo je Marottiju namesto rož podaril kolega Histron Zlatko Vitez.

GOSTOVANJE

- 28. marca je v dvorani Lisinski z Orkestrom hrvaške vojske nastopal Slovenski komorni zbor. Dirigiral je maestro **Vladimir Kranjčević**, kot solist pa je nastopil pianist **Bruno Vlahek**. Na sporedu so bila dela Stravinskega in Brucknerjeva Maša v e-molu.

SLOVENSKA

FILHARMONIJA

V LISINSKEM

- 31. marca je v okviru Bele oktave v dvorani Lisinski nastopila Slovenska filharmonija. Dirigiral je **George Pehlivanian**, novi

šef dirigent Slovenske filharmonije, na sporedu pa so bila dela Glinke, Ajdiča in Čajkovskega. Posebna pozornost je bila posvečena Rapsodiji za trobento in simfonični orkester **Alojza Ajdiča**. Najnovejšo delo uglednega slovenskega skladatelja je doživelo praznično 9. marca v Ljubljani, v interpretaciji slavnega virtuoz **Stanka Arnolda**, ki mu je posvečeno to delo. Raspoloženi solist je skupaj z odličnim orkestrom in

dirigentom Rapsodijo predstavil v najlepši luči tudi v Zagrebu. Poseben aplavz je prejel navzoči avtor.

TEST! SEDMIČ

- Zagrebški Študentski center je od 3. do 8. aprila sedmič organiziral Mednarodni festival študentskega gledališča in multimedije TEST!. Prireditev podpira ustvarjalnost mladih z netekmovalnim vzdušjem, organizacijo inspirativnih delavnic in srečanj umetniških akademij iz Evrope. Na sedmem TEST!-u so nastopili gosti iz Francije, Litve, Srbije in Črne Gore ter Slovenije. Organizirana je bila tudi delavnica mednarodnega izvedbenega kolektiva **GOB SQUAD** z nizom krajših performansov pod naslovom Live Film.

RADIO AND JULIET IZ MARIBORA

- 7. in 8. aprila je v Zagrebškem ZKM-u gostovala uspešna plesna predstava iz SNG Maribor Radio and Juliet. To je tretja predstava rumunskega plesalca in koreografa **Edwarda Cluga** na glasbo Radioheada, uspešne skupine alternativne angleške rock-scene. V nizu lepih in komercialno zapeljivih prizorov o večni tragični ljubezenski zgodbi se Juliet upira šesterici "radio" moških, ki so obsedeni s samimi seboj, s svojimi obsesijami, nasiljem, mafijaštvom in vero v ljubezen (z vprašajem). Julijo je plesala znanka zagrebške publike **Bojana Nenadović-Otrin**.

FESTIVAL SV. MARKA

- Od 11. do 27. aprila se je v

Zagrebu odvijal Festival Sv. Marka. Festival, v katerem je vtakano društveno in umetniško življenje cerkve Sv. Marka, postaja nepogrešljiv del glasbenega življenja Zagreba in Hrvaške, tradicionalno pa na njem sodelujejo tudi slovenski umetniki. 12.

aprila je v Glasbenem zavodu nastopila slavna mezzosopranistka **Marjana Lipovšek** ob klavirski spremljavi Anthonyja Spirija. Vse, česar se loti Marjana Lipovšek, je v njeni interpretaciji resnično. V skrbno sestavljenem programu, ki se je dotikal ljudskega trpljenja, odnosa do ljubezni, lepote in Boga, je izrazila najsubtilnejše bistvo skladb. Pela je Mozartovo koncertno arijo Ambra felice, šest monologov iz Jedermana Franka Martina, štiri pesmi iz Mahlerjevega ciklusa Sieben liedern aus letzter Zeit in sedem pesmi iz opusa Josepha Marxa. Ob koncu koncerta je hvaležni publiki podarila dve slovenski pesmi: vedro pesem Uroša Kreka o fantu, ki se je čez Muro zaljubil v Medmurko, in Dekle poje pesem Kani nu. A brez Schubertove Nočne pesmi in Dvorčakov Uspavanke koncerta seveda ni bilo mogoče končati. 26. aprila je bila na pred-

zadnjem koncertu festivala v cerkvi Sv. Katarine izvedena Hrvaška maša Borisa Papanopula. To je bila obenem najbolj prepričljiv prispevek k praznovanju stote obletnice skladateljevega rojstva. Hrvaško mašo je izvedel Slovenski komorni zbor pod suver-

nim, nadahnjem in izrazito dramatično poudarjenim dirigentskim vodstvom maestra **Vladimira Kranjčevića**. Posebej zahtevne solistične stavke je zelo dobro izvedel slovensko-hrvaški kvartet vokalnih solistov (sopranistka **Mateja Arnež-Volčanšek**, tenorist **Ivo Gamulin**, baritonist **Jože Vidic** in altistka **Martina Matić-Borse**). Razveselilo nas je, da je hrvaški predsednik **Stjepan Mešić** Slovenskemu komornemu zboru osebno podelil Listino Republike Hrvaške za poseben prispevek k uveljavitvi hrvaške glasbe. To je najvišje hrvaško odličje, namenjeno zaslužnim kulturnim inštitucijam. Prvič doslej ga je prejela tuja inštitucija, zaslužno priznanje pa je prejel tudi dirigent, muzikolog in teolog dr. **Mirko Cuderman**, ustanovitelj Slovenskega komornega zbora, ki ga vodi že 15 let. 27. aprila je bil v Hrvaškem zgodovinskem muzeju zadnji koncert festivala. Nastopil je Trio Orlando v sestavi **Tonko Ninić**, violina, **Vladimir Krpan**, klavir in **Andrej Petrač**, violončelo. Na sporedu so bila dela Debussyja in Ravela.

PASIJANS V ZeKaeMu
- "Jaz sem tu zaradi pomiritve Slovencev in Hrvatov, samo rabim še malo časa," se ni mogel upreti dnevno-politični šali slovenski plesalec in koreograf Istok Kovač, ko je 22. aprila napovedal premierno predstavo Pasijans v ZeKaeMu. To je velika mednarodna plesna koprodukcija Za-

grebškega plesnega ansambla in Kovačeve mednarodne skupine

En-Knap. Plesni projekt je na sporedu bil trikrat.

OPERNA GOSTOVANJA

- 18. aprila sta v zagrebškem HNK-ju v Verdijevi operi Trubadur gostovala tenorist **Branko Robinšak** v vlogi Maurica in mezzosopranistka **Zlatomira Nikolova** v vlogi Azuccene. 28. aprila je po dolgem času v zagrebškem HNK-ju nastopil tenorist **Janez Lotrič** v vlogi Cania v operi Glumači Ruggera Leoncavalla. To je vloga, v kateri je nastopal na Dunaju.

MARULIČEVI DNEVI V SPLITU

- 16. Maruličevi dnevni so v Splitu potekali od 21. do 28. aprila. To je festival hrvaške drame in avtovloge gledališča v organizaciji HNK-ja Split in književnega kroga Split. V gledališkem programu se je za nagrade Marul v devetih kategorijah potegovalo deset predstav, ki jih je izbrala teatrologinja **Sanja Nikčević**. Iz Slovenije je tekmovala predstava **Fragile!** **Tene Stivičič** v izvedbi Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane.

”zakaj sploh živimo, dihamo: v prividu ali resničnosti”.

FESTIVAL MALIH ODROV NA REKI

- V začetku meseca maja je bil na Reki 13. mednarodni festival malih odrov. Pravo odkritje je bila predstava **Matjaža Zupančiča** Hodnik, v izvedbi SNG-ja iz Ljubljane. Predstava je resnični antropološki laboratorij, ki se le navidez ukvarja s fenomenom resničnostnih showov. Zupančič v baletno natančni režiji zadnji prostor intimnosti osvaja na hodniku in čakalnici za prehod iz enega sveta v drugi.

SLOVENSKI PISCI V HDP-ju - Pet slovenskih književnikov - Maja Novak, Mitja Čander, Feri Lainšček, Dušan Šarotar in Vlado Žabot, ki je tudi predsednik Društva slovenskih pisateljev - je 11. maja gostovalo v Društvu hrvaških književnikov. To je bil povratni obisk slovenskih kolegov, saj so bili hrvaški pisatelji pred tem gosti na dnevih slovenske knjige v Mariboru in Ljubljani (Jozefina Dautbegović, Zoran Ferić, Drago Glamuzina, Simo Mraović in Robert Perišić).

JANUSZ KICA IN ALICA

- V nizu gostovanj Evropsko gledališče v ZeKaeMu je 16. in 17. maja kot četrto zapored gostovalo Slovensko narodno gledališče iz Nove Gorice z musicalom **Alica** v režiji Janusza Kice. To je obdelava Carollove Alice v čudežni deželi izpod peresa francoskega romanopisca Renea Cecatyja, ki je postala zgodba za odrasle. V predstavi se poje, igra, govori, hodi in lebdi. Sprašuje se:

Kulturne dogodke spremljala

Polona Jurinič

BI RADI IMELI LEPO KOŽO?

Stanje kože, las in nohtov je pogosto odraz zdravja. Koža brez sijaja, mastni lasje, ki se lomijo ali cepijo, in lomljivi nohti z belimi pikami so znamenje, da organizmu nečesa primanjkuje. Te motnje pogosto povzročata neuravnotežena prehrana, zaradi katere začne telesu primanjkovati vitaminov, mikroelementov, mineralov, aninokislin, ki vsebujejo žveplo, in esencialnih maščobnih kislin. Kakovost kože je v resnici najbolj odvisna od vitaminov A in E.

Dobro je vedeti tudi naslednje: vitamin B5 pospešuje hidracijo kože in krepi lasne korenine, vitamin B8 pomaga, da se lasje ne mastijo preveč in da ne izpadajo, cink pa uravnava izločanje sebuma - podkožnega loja (če imamo akne, je izločanje pretirano) in izboljšuje kakovost las.

Ta mikrohraniva lahko dobimo v raznih kozmetičnih izdelkih, ki jih uporabljamo dnevno, vendar pa jih je najbolj zanesljivo uživati s hrano, v kateri je veliko hranilnih

snovi. Ni dobro jemati umetnih prehrabnih dodatkov, ker jih prebavni trakt vrsta le malo. Pač pa si lahko dopolnimo prehrano z naravnimi pridelki, bogatimi s hranilnimi snovmi: pšeničnimi kalčki in pivskim kvasom.

In še: alkohol je gorivo, ki ga mišice ne morejo uporabiti. V nasprotju z uveljavljenimi predsodki nam alkohol torej ne more pomagati pri telesnih naporih. To še posebej velja za pivo.

Poleg tega alkoholne pijače delujejo kot diuretiki in smo po njih samo še bolj dehidrirani.

Pripravila Cveta Matko

ŠPORTNA DOGAJANJA

Od zadnje številke Novega odmeva ni bilo omembe vrednega pomerjanja med slovenskimi in hrvaškimi športniki. Pač pa so oboji dosegali velike uspehe - tako klubskih kot reprezentančnih in posamičnih.

Rokometašice Krima in Podravke so igrale v finalu evropskih pokalov.

Vaterpolisti dubrovniškega Juga so postali evropski prvaki.

Hrvaški tenisači so osvojili pokal narodov.

Mitja Petkovšek in Filip Ude sta zmagala na gimnastičnih turnirjih.

V naslednjih mesecih bosta največ zanimanja izzvali svetovni prvenstvi v nogometu in košarki. V Nemčiji bodo nastopili hrvaški nogometaši, na Japonskem pa slovenski košarkarji.

Rok Jurinić

VSE, KAR VEM O FIŽOLU

Torej, sušno obdobje mojih inspirativnih obdobj se nadaljuje... Še dobro, da sem prejšnjikrat napovedala fižol kot temo svojega prihodnjega prispevka, sicer še tega ne bi bilo. Sem se pa tokrat na pisanje pripravila z najsodobnejšim in po pralnem stroju in Vegeti zame najboljšim izumom - internetom. Ko sem v spletni brskalnik napisala besedico fižol, se mi je - čeprav sem menila, da o fižolu veliko vem - odkril čisto nov svet. Do tega trenutka sem mislila, da je fižol nizek in visok, da je slovenska nacionalna jed, da se ga lahko pripravi na sto načinov in da napenja. Po branju številnih člankov, razprav, obravnav, kuharskih, zemljepisnih in filozofskih prispevkov pa sem odkrila, da je fižol veliko več kot samo odlična jed in vse prej naštetu. Fižol ima svojo preteklost, sedanjost in zelo verjetno tudi prihodnost. Latinsko ime za fižol je *Phaseolus vulgaris*. Pri tem drugem delu besede me je kar zmrzilo. Da je fižol vulgaren?! Pa ti Latinci niso imeli pojma. Kako so mogli tako dobri zadevi, kot je fižol, dati ime *vulgaris*. Seveda sem ob branju Slovarja tujk ugotovila, da beseda *vulgaris* pomeni tudi navaden, ljudski. No, dobro, s tem bi se še lahko strinjala. Fižol že od nekdaj poznajo in gojijo v vsem svetu. Že v času turških vpadov so se z njim pred Turki odkupili naši predniki, ti pa so ga nato odnesli v Turčijo in ga poimenovali Turški fižol, to pa je tista sorta, ki je potem obšla pol sveta in še več! Ključna navezanost na fižol v naših krajih pa sega v čase mostiščarjev in jezera na Ljubljanskem barju ter se nadaljuje v celotnem času izsuševanja jezera do današnjih dni. V 19. stoletju so posušen in zmlet fižol uporabljali za krepitev delovanja ledvic. Jedli so ga tudi, ker so verjeli, da podaljšuje življenje - verjetno so želeli posnemati navado Charlesa Darwina, ki je svojemu fižolu igral na trombon, da bi hitreje rasel. To mi je dalo idejo, saj kot vemo, je bil Darwin en pameten gospod in če je on to počel za fižol, bi morda igranje na trombon pospešilo rast še kakšnih drugih reči. Skratka, fižol je tako razširjen in priljubljen zaradi njegove vsestranske uporabe, načina sajenja in shranjevanja. S fižolom so celo prekovali usodo, ker so verjeli, da se pod luskami skrivajo tajne vesolja. S fižolom se igrajo otroci - saj poznate igro "fižolčkanje"? Morda pa ste že slišali za prigode lažnivega kljukca, ki je s pomočjo te sorte priplezal celo na luno in mu ni bilo treba čakati na razne Apolle in Sputnike in kajvemkajše... Fižol pa je po krivici obsojan kot sredstvo, ki prispeva k onesnaževanju ozračja. Plin z značilno aromo, ki nastaja kot produkt telesne presnove fižola, bi lahko današnja znanost izkoristila kot dodaten vir energije. Plin bi izdelovali kar iz fižola, namesto da se prerokajo in podreajo šejkom in tajkunom na bližnjem in daljnem vzhodu in zahodu. In ko smo že pri plinskih lastnostih fižola, se vedno spomnim na že v prejšnjem prispevku omenjenega strica, ki je nekoč potoval z vlakom. V kupeju je sedela prijetno nadišavljena dama. Stric je priznavajoče in z vidnim vzhičenjem povohal zrak okrog nje in dama je vzvišeno dejala: Chanel 5. Čez nekaj časa je stric, ki se je pred tem najedel fižola, dal svoj prispevek k sestavi zraka v kupeju in ko je dama začela očitajoče vihati nos, je ponosno dejal: Fižol preklčar. Tudi jaz imam rada visoki fižol oziroma fižol "preklčar", in sicer zaradi načina nabiranja. Pri nizkem fižolu se moraš sklanjati ali čepeti in ga nabirati, meni pa zaradi moje določene telesne zgradbe ne ustreza nobeden izmed teh položajev. O receptih za pripravo fižola ne bom pisala, ker bi bilo za to potrebnega malo več prostora in časa. Naj povem le to, da se iz fižola pečejo tudi torte. Seveda pa imajo tudi takšne sladice svoje plinske posledice.

In na koncu še nekaj verzov iz neke ponarodele = ponorele pesmice:

... Kisló zelje in krompir,
to jemo mi vsak večer,
dokler bo fižol na svet',
trebuh bo napet in treba bo p.....!

Irena Hribar-Buzdovačič

NAGRADNI NATEČAJ

Kot vsako leto Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu tudi tokrat pripravlja Nagradni natečaj za diplomska, magistrska in doktorska dela na temi Slovenci v zamjestvu in Slovenci v izseljenstvu. Namen natečaja je spodbujanje in nagrajevanje raziskovalne dejavnosti dodiplomskih in podiplomskih študentov na področju zamejske in izseljenske tematike in s tem krepitev zavesti o njeni pomembnosti za ohranjanje slovenske identitete v matični državi. Na nagradni natečaj se lahko prijavijo kandidatke in kandidati iz Republike Slovenije in tujine. Predmet nagradnega natečaja so uspešno zagovorjena diplomska, magistrska in doktorska dela na kateri koli univerzi v Sloveniji ali zunaj nje, ki obravnavajo tematike slovenskih manjšin v sosednjih državah ter slovenskih izseljencev.

Na natečaj Urada lahko kandidirajo tudi dela, ki kandidirajo na drugih podobnih natečajih. Upoštevana bodo dela, zagovorjena v obdobju od 1.11. 2005. do 31.10. 2006.

Nagrajena bodo tri dela za področje zamejstva in tri dela za področje izseljenstva, in sicer prvi nagradi za vsako od področij v višini 170.000 sit ter po dve nagradi v višini 130.000 sit. Na predlog strokovne komisije se Urad lahko odloči tudi o večjem številu nagrad v eni kategoriji, vendar skupno število nagrad ne sme presegati skupnega števila razpisanih nagrad (6) in fonda 860.000 SIT (vsote so v neto zneskih). Najboljša dela bodo na željo nagrajencev prejela tudi priporočilo Urada za objavo. Strokovna komisija bo ocenjevala diplomska, magistrska in doktorska dela z različnih področij na temo slovenskega izseljenstva oziroma slovenskih manjšin v sosednjih državah. Pri tem bo upoštevala naslednje osnovne kriterije: izvirnost teme - pristopa, uporabnost v smislu ohranjanja slovenske identitete zunaj meja Republike Slovenije in povezanost z njo, strokovnost in zahtevnost dela. Sodelovanje naloge na nagradnem natečaju se šteje kot soglasje avtorja, da se prispelo delo obdrži v arhivu Urada.

Način in rok prijave na natečaj

Kandidati naj na naslov Urada Vlade RS za Slovence v zamjestvu in po svetu, Železna cesta 14, 1000 Ljubljana s pripisom "Za nagradni natečaj" pošljejo ali dostavijo vezan izvod svojega dela, potrdilo o uspešno opravljenem zagovoru dipolmskega, magistrskega ali doktorskega dela z razvidnim datumom zagovora, kratko mnenje oziroma priporočilo slovenske organizacije ali društva v zamejstvu in po svetu (ki je ustrezno glede na tematiko dela) za kandidacijo na nagradnem natečaju ter kratek življenjepis z osebnimi podatki in kontaktnim (tudi elektronskim) naslovom. Strokovna komisija bo dela sprejemala do vključno 18. novembra 2006, rezultati natečaja pa bodo znani poredvidevoma do konca marca 2007. Svečana podelitev nagrad bo predvidoma spomladi leta 2007.

Dodatne informacije na tel. 00 386 1 430 28 11 (vsak delavnik med 9. in 15.uro).

Zorko Pelikan
državni sekretar

MORDA STE POZABILI?

Preberite nekaj kratkih in korisnih nasvetov.

Omlate in palačinke bodo zelo rahle, če boste zmesi dodali malo pive.

Peteršilj, ki je začel veneti, bo spet svež in zelen, če ga boste na kratko namočili v osladkano vodo.

Če pri pripravi jedi ne potrebujete cele limone, v sadež naredite luknjico z zobotrebcom in iztisnite toliko soka, kolikor ga potrebujete. Takšna limona lahko v hladilniku stoji še nekaj dni.

Če majonezo razredčite z nekaj kapljicami mineralne vode, se bo njen volumen povečal, vsebnost maščob pa bo manjša.

Če majonezi dodate sveži sir ali jogurt, postane bolj nasitna in manj kalorična.

Ko pečete meso ali ribo, vrzite v vroče olje nekaj listkov zelene peteršilja in v kuhinji bo prijetno zadišalo.

Krompir se pri peki ne bo zlepil, če ga boste naprej povaljali v moki in šele nato položili v vroče olje.

Posušene gobe bodo dolgo zdržale v kozarcih, če boste dno kozarca posuli z žlico morske soli.

Ivanka Nikčević

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

Ako potok slabo teče, je krivda na izvoru, ne na koritu.

Če mačku stopiš na rep - zacvili.

Če se mogočni prepirajo - mali umirajo.

Česar oko ne vidi, tega srce ne želi.

Dokler bo sreča šla s teboj, boš imel prijatelje.

Dokler lipa cveti - ji ne manjka čebel.

Gora ni nora, ampak tisti je nor, ki gre gor.

Železo kuj, dokler je žareče.

Dobro blago samo kupca najde.

Dobro je vsako stvar prespati.

Hudič v sili še muhe žre.

Izbrala Cvetka Matko

KAŽIPOT ZA IZLETE PO LEPI NAŠI DOMOVINI

Kje ?

Na severozahodu Hrvaškega zagorja zraven mesteca Desinića se na prekrasnem hribčku nahaja dvorec Veliki Tabor, ki po oceni Unesco-ja sodi v najvišjo kategorijo spomenikov. O nastanku oz. o položaju Velikega Taborja obstajata dve teoriji. Prva teorija je, da dvorec stoji na 334 metrov nadmorske višine in leži na samem vrhu otočka nakdanjega Panonskega morja. Druga teorija pa govori o tem, da je na mestu današnjega dvorca v II. st. po Kristusu bila manjša rimska utrdba.

Kdo?

Veliki Tabor, kakršnega ga danes poznamo je nastal v 15. stoletju. V času renesanse od XVI. st. pa do XVII. st. je bil preurejen v dvorec. Najpomembnejši lastniki pa so bili grofje Celjski v 15. stoletju, v 18. družina Ratkaj a v sodobnem času veliki hrvaški slikar Oton Iveković.

Celjski grofje so živeli v 14. in 15. stoletju na slovenskem in hrvaškem ozemlju. Čeprav so od nepomembnih plemičev postali ena od največjih dinastij v Evropi, številni člani družine Celjskih grofov niso imeli srečno življenje. Najmočnejši so bili v času Hermana II, ki se je skupaj s kasnejšim nemškim cesarjem Sigismundom boril proti Turkom. Pozneje pa se je Sigismund poročil z njegovo hčerko Barbaro, ki je tako postala nemška cesarica. S porokami si je družina pridobila številna ozemlja. Tako se je Hermanov sin Friderik poročil z Elizabeto Frankopansko in se tako povezal s hrvaškimi plemiči.

Ta zakon ni bil ravno srečen saj se je Frederik zaljubil v revno a lepo plemkinjo Veroniko Deseniško. Govorilo se je, da je zaradi nje ubil svojo ženo Elizabeto. Ko je Herman II izvedel za Frederikovo ljubico Veroniko, Veroniko je dal utopiti a sina Frederika je zaprl v stolp, ki se še danes imenuje Frederikov stolp. Zadnji pravi Celjski grof, Urlik II ni imel otrok tako da se je po njegovi smrti leta 1456 rod Celjskih grofov ugasnil.

Številna ozemlja pa je prevzela nova močna dinastija Habsburžanov

Rodbinsko drevo zadnjih Celjskih grofov

Kaj?

Od različnih zanimivosti dvorec na prvem nadstropju v dvorski kapeli hrani lobanjo nesrečne Veronike Deseniške. Zraven tega pa v prostorih Velikega Taborja lahko obiščete zbirko starih avtomobilov, bogato etnografsko zbirko, prezentacijo manufakturne tovarne zdravil, prezentacijo mečevanja, mušketirjev in srednjeveških vitezov.

Priredila Matea Hotujac

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

Poletje je in sonce že močno pripeka, ne ljubi se nam kuhat, pa tudi močnejša hrana nam ne diši, še posebej, ker je okrog nas vse polno vablјive zelenjave in dišečega sadja. Kdo ne pozna okusnih mešanih solat, polnih vitaminov in mineralov? Rdeč radič, zelene solate, regrat, motovilec in zopet radič, zelje... vedno drugače, a brez fižola nikdar. Morda niste vedeli, da ima vsaka hiša na Primorskem na vrtu celo leto radič, v hladilniku pa kuhan fižol, saj solata brez fižola ni solata, prav tako brez fižola ni mineštre. Primerna poletna hrana so tudi ribe, ki so zdrave, lahko prebavljive in osvežilne. Vedno jih pripravimo z dodatkom olivnega olja, drobnjaka in peteršilja.

Kuhane ribe z zelenjavo

/"na lešo"/

Primerne sladkovodne ribe so postrv, krap, smuč, som, med morskimi ribami pa svetujem brancina, zobatca, osliča, orado. Priprava je pri obeh vrstah enaka.

V kozici zavremo vodo, jo osolimo, okisamo, dodamo ji jušno zelenjavo, čebulo, lovorjev list, poper, lahko tudi cvetačo in kolerabo. Pustimo, da počasi vre. Dodamo očiščene ribe. Če so srednje velike, jih pustimo cele, če pa so večje, jih razrežemo na primerne kose. Čas kuhanja je odvisen od velikosti rib. Porcijske ribe kuhamo 12-15 minut, večje pa 20 minut. Kuhane ribe pazljivo poberemo in položimo na pladenj, enako velja za zelenjavo. Jed potresemo s seseklјanim česnom in peteršiljem ter obilno polijemo z oljnim oljem. Zraven lahko ponudimo kuhan krumpir in na kocke narezan svež paradižnik. Vodo oz. juho, v kateri se je kuhala riba z zelenjavo, lahko uporabite kot juho in vanjo zakuhate riž.

Ribji polpeti

Za ribje polpete potrebujemo gost bešamel (maslo raztopimo, dodamo moko in segrejemo toliko, da se speni, prilijemo vrelo mleko in mešamo tako dolgo, da se zgosti). Bešamelu dodamo 2 celi jajci ter enako količino kuhanega pretlačenega krompirja in kuhane ali pečene ribe /lahko tudi iz konzerve/. Zmes posolimo in popoprano, po okusu dodamo strt česen in seseklјan peteršilja ter dobro zmešamo. Oblikujemo polpete ali zrezke, jih po dunajsko (moka, jajce, drobtinice) paniramo in v plitvi maščobi ocvremo. Kot dodatek se odlično prileže solata, posebno iz belgijskega radiča, ki ga pomečamo z domačim oz. navadnim radičem.

Radič v solati

2-3 glavice belgijskega radiča in prav toliko domačega (rdečega ali navadnega) radiča operemo in narežemo na široke rezance, dodamo dve naribani bučki, seseklјani peteršilj, malo česna in sol. Dobro pokapljamo z oljnim oljem, dodamo malo kisa ali limonin sok ter dobro premešamo. Na koncu dodamo na koščke narezan sir (najbolje ementalec) in nekaj oliv.

Drobnjakovi štrukeljci

(samostojna jed ali jušna zakuha)

Iz moke, mlačne vode, jajca in soli pripravimo vlečeno testo, ki naj počiva pol ure.

Za nadev razžvrklјamo jajce, dodamo 10 dkg pšeničnega zdroba, malo masla, žlico kisle smetane in 10 dkg seseklјanega drobnjaka (vlasac). Dobro pomešamo, saj mora biti zmes gosta. Razvaljamo testo (na tanko, kot za rezance), ga premažemo z nadevom in lepo zavijemo, da je štrukelj bolj podolgovat. Razrežemo na 2-5 cm dolge štrukeljčke in jih kuhamo v slani vodi ali juhi 8-10 minut. Juho s štrukeljci postrežemo takoj. Če štrukeljce uporabimo za prilogo h golažu ali kot samostojno jed, jih prelijemo s prepraženimi drobtinicami.

Omleta s sadjem

Potrebujemo 30 g moke, 2 jajci, 50 g sladkorja, 1 vaniljev sladkor, 1 limono, sadje, sladko smetano. Iz beljakov stepemo trd sneg, vanj počasi vtepemo sladkor, dodamo stepena rumenjaka, sladkor, limonino lupinico in moko. Vse narahlo premešamo. Ponev namažemo z maslom in vanjo zlijemo testo. Pečemo na nizki temperaturi, da lepo zarumeni na obeh straneh. Še vročo omleto namažemo s toplim sadjem (z brusnicami, jagodami itd.), jo prepognemo, položimo na krožnik, posujemo s sladkorjem v prahu in okrasimo s stepeno sladko smetano.

Ivanka Nikčević

Novi odmev izdaja **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom** iz Zagreba s pomočjo **Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu**. Za izdajatelja: **Darko Šonc**. Uredništvo: **Miroslava Maria Bahun, Matea Hotujac, Silvin Jerman, Polona Juričić, Ivica Kunec, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc**. Pregled, priprava in oprema besedil: **Iliinka Todorovski**. Oblikovanje in prelom: **Ljudevit Gaj**. Tisk: **FS d.o.o.**, Hrvatske bratske zajednice b.b., Zagreb. Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. Naklada: 750 izvodov., Naslov uredništva: **Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom**, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb; slovenski-dom@zg.t-com.hr,

Čas je na moji strani.

Anti-Age Anti-Cell + Beauty-Fit Relax Stress-Free Vita-Detox Kopeli Savne

TERME KRKA
šmarješke toplice

Vitalni, zdravi, ustvarjalni.
Ponosni nase.

www.vitarium.si
T (07) 38 43 400
E booking.smarjeske@krka-zdravilisca.si

vitarium®
Spa & Clinic
Forever Young.